

Päivähoitotilojen hygienia- ja siivouskäytännöt Helsingissä – valvontaprojekti 2021–2022

Paula Huttunen ja Tiina Rastas

Kaupunkiympäristön julkaisuja 2023:14

Päivähoitotilojen hygienia- ja siivouskäytännöt Helsingissä – valvontaprojekti 2021–2022

Paula Huttunen ja Tiina Rastas

Kannen kuva | Tiina Rastas
Julkaisija | Helsingin kaupunki / Kaupunkiympäristön toimiala
ISBN | 978-952-386-258-6
ISSN | 2489-4230

Sisällys

Tiivistelmä	4
Sammanfattning	5
Summary	6
1. Johdanto	7
2. Projektin tausta	8
2.1. Ympäristöpalveluiden ohjeet	9
3. Projektin tavoitteet	9
4. Projektin toteutus	10
4.1. Kysely	10
4.2. Tarkastukset	10
5. Tulokset	11
5.1. Omavalvonta.....	12
5.1.1. Siivoussuunnitelma ja siivouksen laadun seuranta	12
5.1.2. Käsihygieniaoikeus	13
5.2. Siivous ja hygienia.....	14
5.2.1. Siivousvastuut	14
5.2.2. Koettu siivouksen laatu	14
5.2.3. Lelujen ja toiminnassa tarvittavien välineiden hygienia	16
5.2.4. Vuodevaatehygienia	17
5.3. Tilat ja varustelut	19
5.3.1. Siivousvälineetilat ja siivousvälineet	19
5.3.2. Wc-tilat	19
5.3.3. Käsienpesupisteet ja niiden varustelu	20
5.3.4. Eteistilat	21
5.4. Esiintyvyys ja huoli tartuntataudeista ja loisista	21
6. Pohdinta	22
6.1. Omavalvonnan toteutuminen	22
6.2. Siivouskäytännöt ja siivouksen laadun seuranta	23
6.3. Hygieniakäytännöt	23
6.4. Tilat ja niiden varustelu	24
6.5. Projektin toteutuminen ja vertailu muihin projekteihin	26
7. Toimenpide-ehdotukset	27
8. Lähdeluettelo	28

Tiivistelmä

Helsingin kaupungin ympäristöpalvelut toteutti vuosina 2021–2022 Päivähoitotilojen hygienia- ja siivouskäytännöt Helsingissä -valvontaprojektin. Projektin tavoitteena oli saada tietoa päivähoitotilojen hygieenisistä järjestelyistä, kartoittaa keskeisimpiä hygieniaan liittyviä riskejä sekä tukea toiminnanharjoittajia omavalvonnan kehittämisessä.

Projekti toteutettiin kahdessa osassa siten, että syksyllä 2021 toteutettiin Helsingin päivähoitotiloille kysely, jonka jälkeen aloitettiin projektiin liittyvät tarkastukset. Projektin kyselyyn saatiin vastauksia 259 päiväkodista ja 22 ryhmäperhepäiväkodista (yhteensä 281). Projektiin liittyvät tarkastukset tehtiin Helsingin kaupungin ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelman mukaisten tarkastusten yhteydessä (10/2021–5/2022). Jokaisella tarkastuksella täytettiin projektia varten laadittu havaintolomake. Tarkastukset tekivät Helsingin kaupungin ympäristöpalveluissa päivähoitotiloja tarkastavat ympäristötarkastajat. Projektissa huomioituja havaintolomakkeita oli 57 päivähoitotilasta.

Projektin tulosten perusteella lähes jokaisessa päivähoitotilassa oli kirjallinen siivoussuunnitelma, toimintamalli siivouksen järjestämiseen, jos siivouksesta vastaava työntekijä oli poissa, sekä ohjeistukset epidemiatilanteisiin. Kehitettävää omavalvonnan osalta on, että varmistetaan siivousvastuut, ja että siivousohjeet ovat kattavia ja niitä noudatetaan. Hyvän siivoustason saavuttaminen vaatii myös säännöllistä siivouksen laadun seurantaa, joka ei juurikaan vielä ollut päivähoitotiloissa yleistä. Siivouksen ja hygieniatason toteutuksessa havaittiin puutteita erityisesti lelujen ja muiden toiminnassa tarvittavien välineiden säännöllisessä puhdistuksessa sekä patjojen ja vuodevaatteiden hygieniassa. Ristikontaminaatoriski todettiin kohonneeksi varsinkin lattialla käytettävien patjojen ja niiden vuodevaatteiden säilytyksessä.

Tuloksissa nousi positiivisena asiana esille käsihygienian huomioiminen, sillä lähes kaikilla päivähoitotiloilla oli ohjeistusta henkilökunnan ja lasten käsienpesuun. Lisäksi käsienkuivauksessa oli siirrytty käyttämään lähes yksinomaan kertakäyttöisiä käsipyyhkeitä/-papereita. Projektin tulosten perusteella on kuitenkin tarpeen varmistaa, että päivähoitotiloissa on riittävästi nestesaippualla ja hygieenisellä käsienkuivauksella varustettuja käsienpesupisteitä eri tiloissa. Lasten käytössä olevissa tiloissa käsienpesupisteiden tulisi olla helposti lasten käytettävissä.

Yhtenä keskeisimpänä riskinä tartuntatautiin ja loisten leviämisen ehkäisyssä todettiin siivous- ja pyykinhuoltotilojen riittävyys ja niiden varustelut. Siivousvälineet olivat usein ahtaita ja toimintoihin, kuten tekstiilihuoltoon, liittyi ristikontaminaatoriskejä. Tilojen riittävään mitoittamiseen ja varustelutasoon voidaan parhaiten vaikuttaa tilojen suunnittelussa. Lisäksi siivouksen osalta huolestuttavaa oli, että yli puolessa tarkastetuista päivähoitotiloista puuttuivat kirjalliset ohjeet eritesivoukseen ja/tai eritesivousvälineet.

Wc-hygienian keskeisenä riskinä projektissa nousi esille erillisten pesupaikkojen puute pienten lasten ja pottien pesua varten. Tarkastuksilla havaittiin myös, että wc-tilat olivat ahtaita eikä niissä ollut aina riittävästi säilytystilaa. Lisäksi niissä säilytettiin usein ylimääräisiä, wc-tiloihin kuulumattomia tavaroita.

Projektin keskeisimmät tulokset huomioidaan Helsingin terveydensuojeluvalvonnassa. Projektin keskeisimpien tulosten ja pohdinnan perusteella päivähoitotiloille laadittiin julkaisussa yleiset toimenpide-ehdotukset, joiden noudattaminen on lähtökohta päiväkotien hygieenisten olosuhteiden ylläpitämiseksi.

Sammanfattning

Helsingfors stads miljötjänster genomförde 2021–2022 tillsynsprojektet Hygien- och städpraxis för daghemslokaler i Helsingfors. Projektets målsättningar var att få information om daghemslokalernas hygieniska arrangemang, kartlägga de viktigaste riskerna kring hygien samt stödja verksamhetsutövarna vid utvecklingen av egenkontroll.

Projektet genomfördes i två delar så att man hösten 2021 gjorde en enkät för Helsingfors daghemslokaler varefter man inledde kontrollerna kring projektet. Svar på projektet inkom från 259 daghem och 22 gruppfamiljedaghem (sammanlagt 281). Kontrollerna kring projektet gjordes i samband med kontrollerna i enlighet med Helsingfors stads tillsynsplan för miljöhälsovård (10/2021–5/2022). Vid varje kontroll fyllde man i en observationsblankett som utarbetats för projektet. Tillsynerna utfördes av miljöinspektörer som kontrollerar daghemslokaler inom Helsingfors stads miljötjänster. Antalet observationsblanketter från daghemslokaler som beaktades var 57.

Utifrån projektresultaten hade nästan alla daghemslokaler en skriftlig städplan, en verksamhetsmodell för att ordna städningen, om den anställda som svarar för städningen är borta, samt anvisningar för epidemier. Inom egenkontrollen bör man utveckla att städansvaren säkerställs och att städanvisningarna är omfattande och efterföljs. För att nå en god städ nivå krävs även kontinuerlig uppföljning av städningens kvalitet, vilket ännu inte var vanligt i daghemslokalerna. Vid genomförandet av städningen och hygienivån observerades brister särskilt vid den regelbundna rengöringen av leksaker och andra hjälpmedel som behövs inom verksamheten samt madrassernas och sängklädernas hygien. Risken för korskontamination var förhöjd särskilt vid förvaringen av madrasser som används på golvet och deras sängkläder.

En positiv sak bland resultaten var beaktandet av handhygien, för nästan alla daghemslokaler hade anvisningar för handtvätt för personalen och barnen. Dessutom hade man övergått till att använda nästan enbart engångshanddukar/papper. Utifrån projektresultaten är det ändå nödvändigt att säkerställa att det finns tillräckligt många handtvättspunkter med flytande tvål och hygienisk handtorkning i olika rum. I lokaler som används av barn ska handtvättspunkterna enkelt kunna användas av barn.

Man konstaterade att ett tillräckligt antal städ- och klädvårdsutrymmen och deras utrustning är en av de främsta riskerna vid förebyggandet av spridning av smittsamma sjukdomar och parasiter. Utrymmena för städutrustning var ofta trånga och funktioner såsom textilvård förknippades med risk för korskontamination. Tillräcklig dimensionering av utrymmena och deras utrustningsnivå kan bäst påverkas genom planering av utrymmena. Därtill var det oroande att över hälften av de kontrollerade daghemslokalerna saknade skriftliga anvisningar om städning av sekret eller städutrustning för ändamålet.

Som en central risk inom projektet kring toaletthygien framkom avsaknaden av separata tvättpunkter för små barn och pottor. Vid kontrollerna konstaterades också att toaletterna var trånga och att det inte fanns tillräckligt med förvaringsutrymme i dem. Dessutom förvarade man ofta överflödigt utrustning i dem som inte hör dit.

Man tar hänsyn till projektets främsta resultat inom Helsingfors hälsoskyddstillsyn. Utifrån projektets viktigaste resultat och reflektioner utarbetades i publikationen allmänna åtgärdsförslag för dagvården som utgör utgångspunkten för att upprätthålla daghemmens hygieniska förhållanden.

Summary

In 2021-2022, City of Helsinki Environmental Services carried out a monitoring project of hygiene and cleaning practices in day-care facilities in Helsinki. The aim of the project was to gain information on the hygiene arrangements in day-care facilities, to identify the main hygiene-related risks and to support operators in developing in-house control.

The project was implemented in two parts, with a survey of day-care facilities in Helsinki in autumn 2021, followed by the start of project inspections. The project received responses from 259 day-care centres and 22 group family day-care centres (281 in total). The inspections related to the project were carried out in the context of the City of Helsinki Environmental Health Care Control Plan (10/2021-5/2022). At each inspection, a project-specific observation form was filled in. The inspections were carried out by environmental inspectors inspecting day-care facilities as part of the City of Helsinki's environmental services. There were 57 observation forms from day-care facilities included in the project.

The results of the project showed that almost every day-care centre had a written cleaning plan, a procedure for organising cleaning in case the person responsible for cleaning was absent, and instructions for dealing with epidemic situations. In terms of in-house control, there is room for improvement in ensuring that cleaning responsibilities are assigned and that cleaning guidelines are comprehensive and followed. Achieving a good level of cleaning also requires regular monitoring of the quality of cleaning, which was not yet widespread in the day-care facilities. Shortcomings were found in the implementation of cleaning and hygiene standards, in particular in the regular cleaning of toys and other equipment needed for activities, and in the hygiene of mattresses and bed linen. The risk of cross-contamination was found to be elevated, especially in the storage of mattresses and their bedding used on the floor.

A positive aspect of the results was the attention to hand hygiene, as almost all day-care facilities had instructions for staff and children to wash their hands. In addition, there had been a shift towards using almost exclusively disposable hand-towels/paper for drying hands. However, based on the results of the project, there is a need to ensure that day-care facilities have sufficient hand-washing stations equipped with liquid soap and hygienic hand-washing facilities in their different areas. In areas used by children washing stations should be easily accessible to the children.

One of the main risks identified in preventing the spread of infectious diseases and parasites is the adequacy of cleaning and laundry facilities and their equipment. Cleaning equipment rooms were often cramped, and activities such as the washing of textiles gave rise to risks of cross-contamination. The best way to ensure that the facilities are adequately sized and equipped is to design them as such. Another concern regarding cleaning was that more than half of the day-care facilities inspected lacked written instructions for special cleaning and/or special cleaning equipment.

The lack of separate washing facilities for small children and their potties was identified as a key risk to toilet hygiene. The inspections also found the toilets were cramped and did not always have enough storage space. In addition, they were often used to store extra items that did not belong in toilets.

The main results of the project will be taken into account in Helsinki's health protection control. Based on the main findings and reflections of the project, the publication sets out general recommendations for action to be taken in day-care facilities, which can be used as a starting point for maintaining hygienic conditions in them.

1. Johdanto

Päivähoitotilojen terveydellisten olosuhteiden valvonta kuuluu kunnan terveydensuojeluviranomaisen tehtäviin. Helsingissä valvonnasta vastaa kaupunkiympäristötoimialan ympäristöpalvelut. Valvonta perustuu terveydensuojelulakiin (763/1994). Terveydensuojelulain mukaan tilat on suunniteltava, varustettava ja niitä on kunnossapidettävä ja hoidettava siten, ettei tiloissa oleskeleville aiheudu terveyshaittaa.¹

Päivähoitotilojen valvontaa tehdään kunnissa valvontasuunnitelman mukaisesti esimerkiksi päivähoitotilojen tarkastuskäynneillä. Ympäristöpalveluiden tarkastuksilta saadun valvontatiedon perusteella tyypillisimmät puutteet päivähoitotiloissa ovat liittyneet puhtaanapitoon.

Terveydensuojelulaki velvoittaa myös toiminnanharjoittajia valvomaan omaa toimintaansa (omavalvonta). Omavalvontasuunnitelma on toiminnanharjoittajan itse tekemä kuvaus toiminnasta, toimintaan liittyvistä terveyshaitan riskeistä ja niiden hallinnasta. Yksi merkittävimmistä terveyshaitan riskeistä päivähoitotiloissa on tartuntatautien ja loisten leviäminen, mitä voidaan ehkäistä hyvillä siivous- ja hygieniakäytännöillä. Omavalvonta on jatkuva prosessi, jossa riskien hallinta edellyttää säännöllistä asioiden seuranta ja reagointia puutteiden korjaamiseksi.

Projektin tavoitteena oli kartoittaa päivähoitotilojen siivous- ja hygieniakäytäntöjä Helsingissä, lisätä valvontakohteiden tietoa liittyen siivoukseen ja hygieniakäytäntöihin sekä edistää näiden asioiden seuranta valvontakohteiden omavalvonnassa.

Projekti toteutettiin vuosina 2021–2022. Mukana projektissa oli sekä Helsingin kaupungin että yksityisten toiminnanharjoittajien ylläpitämiä päiväkoteja ja ryhmäperhepäiväkoteja.

Projektissa ovat olleet mukana tämän julkaisun kirjoittajien lisäksi sen eri vaiheissa ympäristöpalveluiden tarkastajat Hannele Nurminen, Niina Wächter, Rita Skëndaj ja Sari Front. Lisäksi projektin tausta-aineistoa kerättiin osallistamalla Helsingin kaupungin epidemiologista toimintaa.

¹Terveydensuojelulaki 763/1994 2 §

2. Projektin tausta

Päivähoidossa esiintyy paljon erilaisia tarttuvia tauteja ja leikki-ikäiset saattavat sairastaa useita infektioita vuodessa. Päivähoidossa on tiedostettu olevan haasteita infektioiden leviämisen osalta, sillä pienet lapset leikkivät usein hyvin lähekkäin, leluja saatetaan laittaa suuhun ja hygieenisistä toimintatapoja vasta opetellaan. Sairastavuudessa päivähoidossa on kuitenkin löydettävissä verraten vähän tilastotietoa viimeisimpien vuosien osalta.

Päivähoitotilojen siivous- ja hygieniakäytäntöjen merkitys on viime vuosina korostunut paitsi maailman laajuisen koronapandemian vuoksi, mutta myös paikallisten olosuhteiden muutosten vuoksi siirryttäessä yhä enenevässä määrin pienemmistä päivähoitoyksiköistä suurempiin. Tähän on vaikuttanut Helsingissä esimerkiksi päivähoitokäisten lasten määrän lisääntyminen ja kiinteistökanavan uudistaminen. Yksikkökokojen muutokset puolestaan ovat johtaneet muutoksiin mm. siivouspalveluiden järjestämisessä ja mitoituksessa, mutta myös taloudelliset säästöpaineeet ovat saattaneet aiheuttaa haasteita. Ympäristöpalveluiden valvontatiedon perusteella tyypillisimmät puutteet suunnitelmallisten tarkastusten yhteydessä ovat liittyneet mm. puhtaanapitoon. Puutteita siivouksessa pidetään merkittävänä riskitekijänä tartuntatautien ja loisten leviämisen kannalta.

Toimivan siivouksen lisäksi päivähoidossa esiintyvien tartuntatautien ja loisten esiintymiseen vaikutetaan päivittäisillä ja säännöllisesti arjessa toteutettavilla hygieenisillä toimintatavoilla, kuten esimerkiksi huolellisella ja oikea-aikaisella käsienpesulla. Koska toiminnanharjoittaja vastaa tiloissa järjestettävästä toiminnasta ja tilojen puhtaanapidosta, voidaan näihin osa-alueisiin vaikuttaa merkittävästi toimivalla omavalvonnalla.

Tässä projektissa on haluttu keskittyä päiväkotien paikallisten epidemioiden, tartuntatautien ja loisten esiintymiseen ja ehkäisyyn, eikä projektin ajankohdalla ja toteutuksella ole erityistä yhteyttä koronapandemiaan. Projektiin haluttiin mukaan päivähoitotilojen henkilökunnan näkemyksiä hygienian toteutumisesta ja toimintatavoista, minkä johdosta kaikille Helsingin päivähoitotiloille lähetettiin kysely. Kyselyn jälkeen projektia jatkettiin kyselyn tuloksia todentavilla tarkastuksilla, jotka toteutettiin Helsingin kaupungin terveydensuojelun valvontasuunnitelman mukaisten tarkastusten yhteydessä.

Kunta laatii vuosittain säännöllistä valvontaa varten terveydensuojelulain mukaisen valvontasuunnitelman. Suunnitelman mukaisesti päivähoitotiloihin tehdään tarkastuksia, joita vuonna 2021 tehtiin Helsingissä yhteensä 86 ja vuonna 2022 yhteensä 127 kappaletta. Tarkastettavat päivähoitotilat valitaan riskinarvion perusteella ja tarkastukset tehdään esimerkiksi toimipaikkoihin, joissa ei ole käyty pitkään aikaan tai valvonnassa on havaittu muita syitä mennä tarkastukselle.

Projektissa olivat mukana kaikki Helsingin alueella toimivat päiväkodit ja ryhmäperhepäiväkodit, joita oli projektin alkaessa yhteensä 615 toimipaikkaa.

Projektia sekä kysely- ja tarkastuslomaketta suunniteltaessa oltiin sähköpostilla yhteydessä Helsingin kaupungin epidemiologiseen toimintaan, mistä saatiin lisätietoa päivähoitotilojen tartuntariskeihin liittyen. Epidemiologinen toiminta hoitaa tartuntatautiepideoita Helsingin kaupungin alueella sekä antaa tartuntatauteihin liittyvää neuvontaa ja ohjausta. Epidemiologisen toiminnan

toimenpiteisiin päivähoitotilojen osalta vaikuttaa, mikä tauti tai loinen on kyseessä. Helsingin epidemiologiseen toimintaan on päivähoitotiloista oltu eniten yhteydessä A-ryhmän streptokokkiin liittyen, jota myös epidemiologisessa toiminnassa pidetään merkittävänä terveysriskinä. Ohjausta ja neuvontaa on annettu paljon myös syyhyn, kihomatojen ja täiden osalta.

Päivähoitotilojen hygieniää on tarkasteltu myös aiemmissa valvontaprojekteissa (Jyväskylä 2013², Helsinki 2019³).

2.1. Ympäristöpalveluiden ohjeet

Ympäristöpalveluiden internet-sivuilla on Päivähoito- ja nuorisotilojen vaatimukset ja valvonta – ohje⁴, jossa on ohjeita terveydensuojelulain ilmoitusvelvollisuuden lisäksi esimerkiksi omavalvonnasta sekä tiloja, toimintaa ja ympäristöä koskevista vaatimuksista. Ohjeessa kerrotaan mm. wc-, pesu- ja siivoustilojen varustelusta ja yleisesti päivähoitotilojen hygieenisiin olosuhteisiin vaikuttavista tekijöistä. Ympäristöpalveluiden internet-sivuilla on saatavilla myös Omavalvonta terveydensuojelussa -ohje⁵, jossa on kerrottu terveydensuojelulain omavalvontavelvoitteesta, omavalvontaan liittyvistä aihealueista, ja johon on koottu erilaisten terveydensuojelulain mukaisten toimintojen keskeisiä riskejä. Päiväkotien erityispiirteissä nostetaan esille mm. epidemioihin varautuminen sekä hygieniä ja puhtaanapito.

²Jyväskylän kaupungin ympäristöterveydenhuolto 2013.

³Helsingin kaupungin ympäristöpalvelut 2019.

⁴Helsingin kaupungin ympäristöpalvelut 4/2021.

⁵Helsingin kaupungin ympäristöpalvelut 2021.

3. Projektin tavoitteet

Tässä projektissa on haluttu selvittää, millaisia tartuntatauteja ja loisia Helsingin päivähoitotiloissa esiintyy, millaisia hygieenisiä käytäntöjä päivähoitotilojen päivittäisessä arjessa on, ja miten henkilökunta kokee siivousjärjestelyiden toimivuuden. Projektilla on haluttu viestiä ja herättää päivähoitotilojen toiminnanharjoittajaa ja henkilökuntaa kiinnittämään huomiota arjen toimintatavoihin ja siihen, kuinka pienillä toimilla voidaan parantaa hygieniatasoa. Lisäksi ympäristöpalvelut halusi tarkastella, kuinka terveydensuojelulain mukainen omavalvonta on jalkautunut Helsingin kaupungin päiväkoteihin ja ryhmäperhepäiväkoteihin, sillä omavalvonnasta on tiedotettu vuodesta 2017 alkaen eri valvontatoimien yhteydessä, kuten esimerkiksi tarkastuksilla ja yhteistyöpalavereissa. Projektin keskeisenä tavoitteena oli kartoittaa päivähoitotilojen siivous- ja hygieniakäytäntöjen riskikohtia.

Projektista saatua tietoa on tarkoitus hyödyntää päivähoitotiloille annettavan neuvonnan täsmenämässä ja yhtenäistämässä. Lisäksi projektin tulokset on tarkoitettu hyödynnettäväksi päivähoitotilojen omavalvonnan kehittämisessä.

PROJEKTIN TAVOITTEET:

- **Saada** tietoa päivähoitotilojen hygieenisistä järjestelyistä
- **Kartoittaa** keskeisimpiä hygieniaan liittyviä riskejä
- **Tukea** toiminnanharjoittajia omavalvonnan kehittämisessä

4. Projektin toteutus

Projekti toteutettiin vuosina 2021–2022 kahdessa osassa. Ensin päivähoitotiloille lähetettiin kysely, jonka jälkeen aloitettiin valvontasuunnitelman mukaisten tarkastusten yhteydessä tehtävät projektitarkastukset.

4.1. Kysely

Projektiin kuuluvan kyselyn laatiminen aloitettiin keväällä 2021 ja sen suunnitteluun osallistuivat Helsingin kaupungin ympäristöpalveluissa päivähoitotiloja tarkastavat tarkastajat. Kyselyyn saatiin kommentteja myös Helsingin epidemiologiselta toiminnalta. Kyselyn kysymykset on esitetty liitteessä 1.

Kysely laadittiin sähköisenä ja lähetettiin 30.8.2021 sähköpostilla kaikille Helsingin alueella toimivien päiväkotien ja ryhmäperhepäiväkotien esihenkilöille. Kyselyyn pyydettiin vastaamaan toimipaikkakohtaisesti 30.9.2021 mennessä. Kysely lähetettiin Helsingin kaupungin yhteistyötahojen kautta, jotta kysely tavoittaisi varhaiskasvatuksen esihenkilöt mahdollisimman hyvin, eikä kyselyn vastaanottaminen jäisi kiinni ympäristöterveydenhuollon valvontatietojärjestelmässä olevien yhteystietojen ajantasaisuudesta. Vastauksia saatiin yhteensä 281 (päiväkodeista 259 ja ryhmäperhepäiväkodeista 22). Vastausprosentin arvioitiin olleen noin 50 % kaikista valvonnassa olevista Helsingin päivähoitotiloista.

4.2. Tarkastukset

Projektiin sisältyvät tarkastuskohteet valittiin Helsingin kaupungin ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelman mukaisesti⁴. Tarkastuskohteiden valintaan vaikutti mm. kyselystä saadut tiedot päivähoitotilassa esiintyneestä sairastelusta. Tarkastuksia tekivät Helsingin kaupungin ympäristöpalveluissa päivähoitotiloja tarkastavat ympäristötarkastajat.

Tarkastusten avulla todennettiin kyselystä saatuja tietoja ja tarkastettiin hygieniakäytäntöjen toteutusta käytännössä. Tarkastuskäynnin yhteydessä tarkastaja täytti havaintolomakkeen (liite 2). Tarkastukset tehtiin 1.10.2021 - 31.5.2022. Havaintolomake täytettiin 70 päivähoitotilasta.

⁶Helsingin kaupunki, 2022.

5. Tulokset

Projektin kyselyyn saatiin vastauksia 259 päiväkodista ja 22 ryhmäperhepäiväkodista (yhteensä 281). Kyselyn vastausten perusteella Helsingin päiväkotien keskimääräinen (mediaani) koko oli lapsimäärien mukaan 52 (4–270 lasta) ja pinta-alan mukaan 516 m² (88–2465 m²). Päiväkotien koon tarkastelun ulkopuolelle jätettiin yksittäiset vastaukset, joissa lapsilukumääräksi ilmoitettiin nolla tai pinta-alaksi ilmoitettiin nolla tai huomattavan suuri ja valvontatiedoista poikkeava luku. Ryhmäperhepäiväkodit ovat Helsingissä yleensä enintään kymmenen lapsen toimipaikkoja ja sijaitsevat usein asuinhuoneistoissa tai pienissä liiketiloissa. Kyselyn mukaan ryhmäperhepäiväkotien pinta-ala on keskimäärin 90 m² (75–235 m²).

Kuva 2. Kyselyyn vastanneiden päiväkotien kokojakauma luokiteltuna toimipaikassa kirjoilla olevien lasten enimmäismäärän mukaan (n=240).

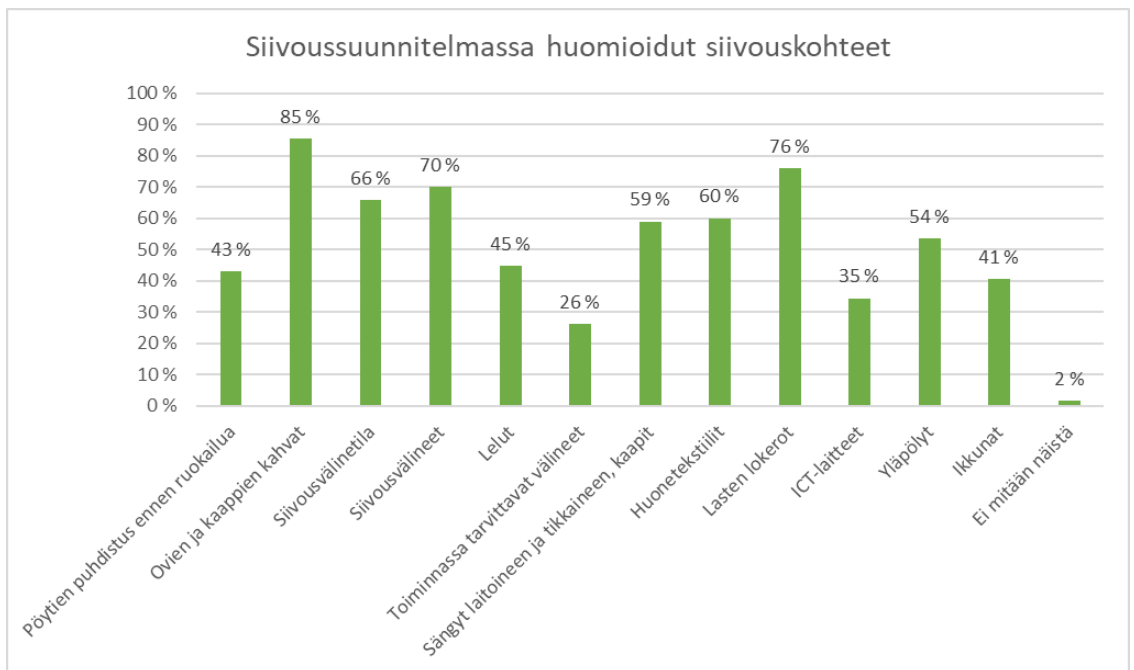
Tarkastukset painottuivat pieneköihin päivähoitotiloihin, joissa tarkastushetkellä kirjoilla olevien lasten määrä oli 40 (mediaani). Havaintolomaketta täytettiin 70 kappaletta, mutta tulosten tarkasteluista jätettiin huomiotta niiden toimipaikkojen havaintolomakkeet, joiden osalta ei ollut vastattu ennakkokyselyyn. Siten tulosten tarkastelussa huomioitiin 53 päiväkodin ja neljän ryhmäperhepäiväkodin vastaukset (yhteensä 57).

5.1. Omavalvonta

Kyselyn perusteella suurin osa päiväkodin kasvatus- ja hoitohenkilökunnasta sekä siivoushenkilöstöstä perehdytettiin päiväkodin siivous- ja hygieniaohjeisiin töiden aloittamisen yhteydessä ja ohjeiden päivittyessä, mutta noin 30 % kyselyyn vastanneista ilmoitti perehdytyksen jäävän edellä mainituissa tilanteissa kokonaan tai osittain toteuttamatta. Perehdytystä ei tapahtunut ollenkaan 5 %:ssa toimipaikoista. Siivous- ja hygieniaohjeita käytiin henkilökunnan kanssa läpi säännöllisesti esimerkiksi kerran vuodessa joka neljännessä toimipaikassa.

5.1.1. Siivoussuunnitelma ja siivouksen laadun seuranta

Kyselyn perusteella lähes kaikilla (94 %) päivähoitotiloilla oli kirjallinen siivoussuunnitelma, jossa useimmat toimipaikat (70 %) olivat huomioineet kaikkien tilojen siivouksen. Noin neljäsosa vastanneista tunnisti siivoussuunnitelman vaativan vielä täydentämistä. Siivoussuunnitelman päivytystarve tarkistettiin tavallisimmin olosuhteiden muuttuessa (70 %). Säännöllisesti siivoussuunnitelman päivytystarve tarkistettiin vain 30 % toimipaikoista ja jopa 5 % vastanneista ilmoitti, ettei siivoussuunnitelman ajantasaisuutta tarkistettu lainkaan. Siivoussuunnitelmassa huomioitujen siivouskohteiden esitys on esitetty kuvassa 3.

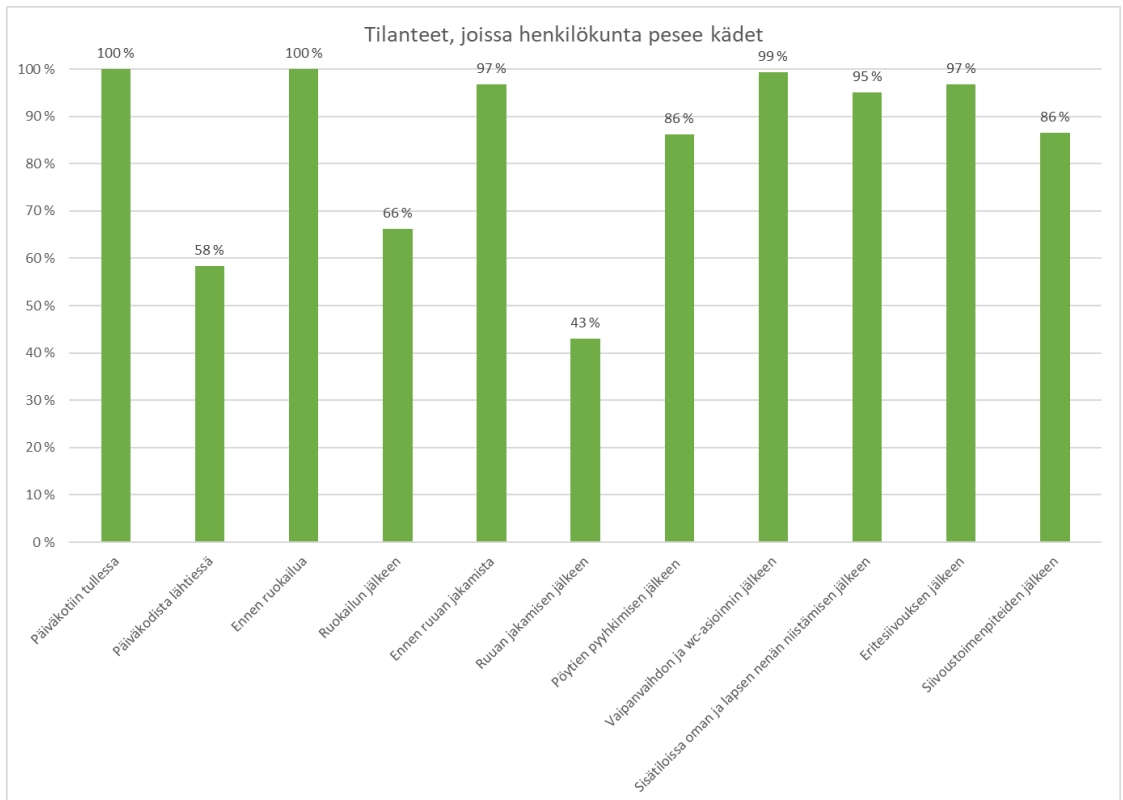
Kuva 3. Päivähoitotilojen ilmoittamat siivoussuunnitelmassa huomioidut siivouskohteet (n=281).

Kyselyn perusteella siivouksen laadun seuranta oli säännöllistä 39 % päivähoitotiloista. Pintapuhtausnäytteiden käyttö osana säännöllistä siivouksen laadun seurantaa oli vähäistä (3 %), mutta toimipaikoissa, joissa siivouksen laadun seurantaa toteutettiin myös pintapuhtausnäytteiden avulla, oltiin siivouksen laatuun joko erittäin tyytyväisiä tai jokseenkin tyytyväisiä. Yleensä siivouksen laatua seurattiin aistinvaraisesti ja satunnaisesti (66 %). Siivouksen laatua ei tarkkailtu viidessä (2 %) toimipaikassa lainkaan.

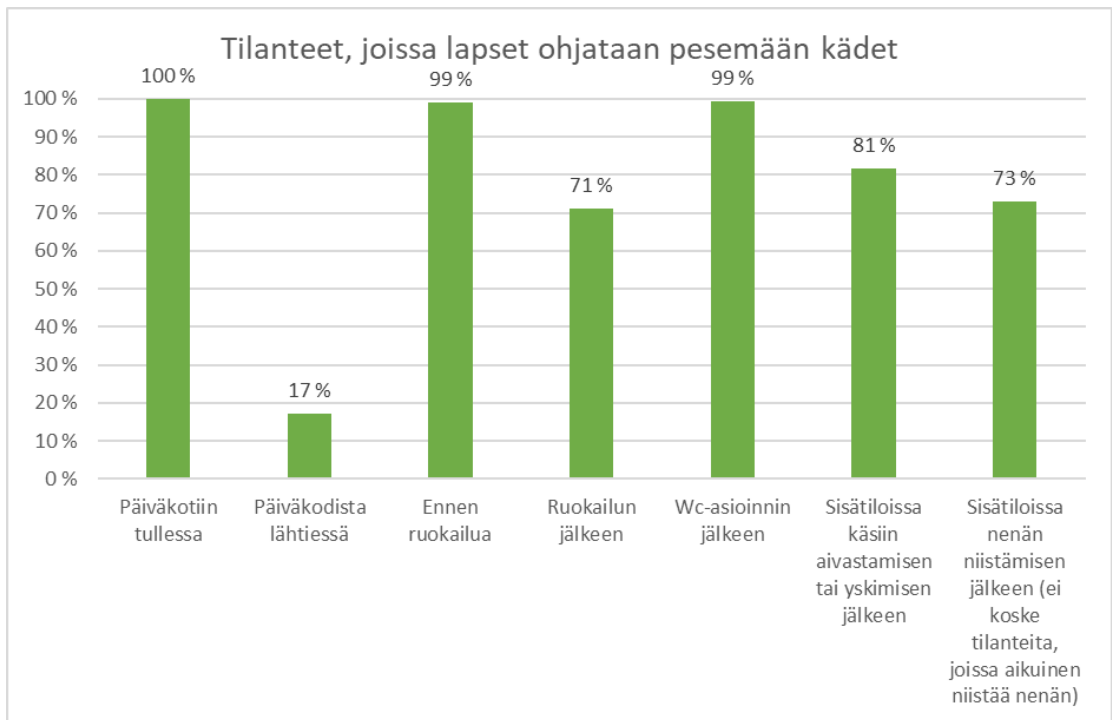
5.1.2. Käsihygieniaohteistus

Lähes kaikilla kyselyyn vastanneilla toimipaikoilla (96 %) oli henkilökunnalle suunnattua kirjallista ohjeistusta käsienspesuun. Kuvassa 4 on esitetty tilanteet, joissa päivähoitotilojen henkilökunnalla on tapana pestä kädet, ja kuvassa 5 tilanteet, joissa lapset ohjataan käsienspesulle. Käsienspesun lisäksi kaikissa päivähoitotiloissa henkilökunnalla oli mahdollisuus desinfioida käsiään päivän aikana.

Osassa avoimista vastauksista kerrottiin, että päivähoitotilojen henkilökunnan oman käsihygienian noudattaminen oli henkilökohtaista ja siten vaihteli eri toimipaikkojen välillä. Lisäksi avoimissa vastauksissa ilmoitettiin mm. henkilökunnan käyttävän kertakäyttöhanskoja.

Kuva 4. Päivähoitotilojen ilmoittamat tilanteet, joissa henkilökunnalla on tapana pestä kädet (n=281).

Kuva 5. Päivähoitotilojen ilmoittamat tilanteet, joissa lapset ohjataan pesemään kädet (n=281).

5.2. Siivous ja hygienia

5.2.1. Siivousvastuut

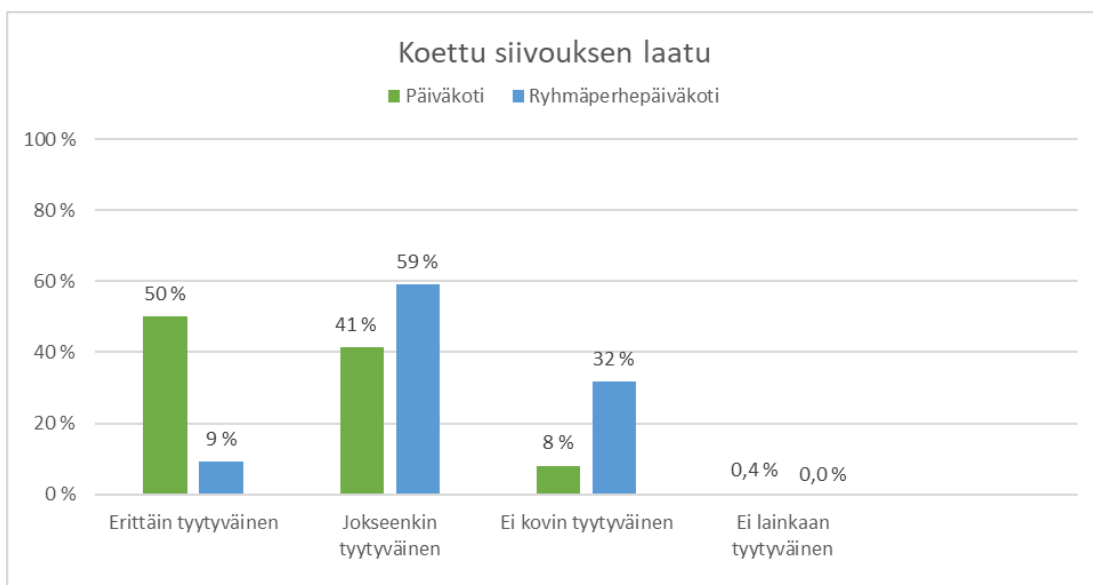
Kyselyn perusteella siivous oli lähes kaikissa päivähoitotiloissa ulkoistettu tai siivouksesta vastasi päiväkotiapulainen. Päiväkodeista 11 %:lla pääasiallinen vastuu siivouksesta oli kokonaan tai osittain kasvatus- ja hoitohenkilökunnalla ja ryhmäperhepäiväkodeissa vastaava luku oli 22 %. Lähes kaikilla (94 %) päivähoitotiloilla oli toimintamalli siivouksen järjestämiseen, jos siivouksesta vastaava työntekijä oli poissa.

Vaikka kasvatus- ja hoitohenkilökunta eivät vastanneet siivouksesta, oli lähes kaikissa päiväkodeissa (93 %) ja kaikissa ryhmäperhepäiväkodeissa henkilökunnalle osoitettu siivoustehtäviä.

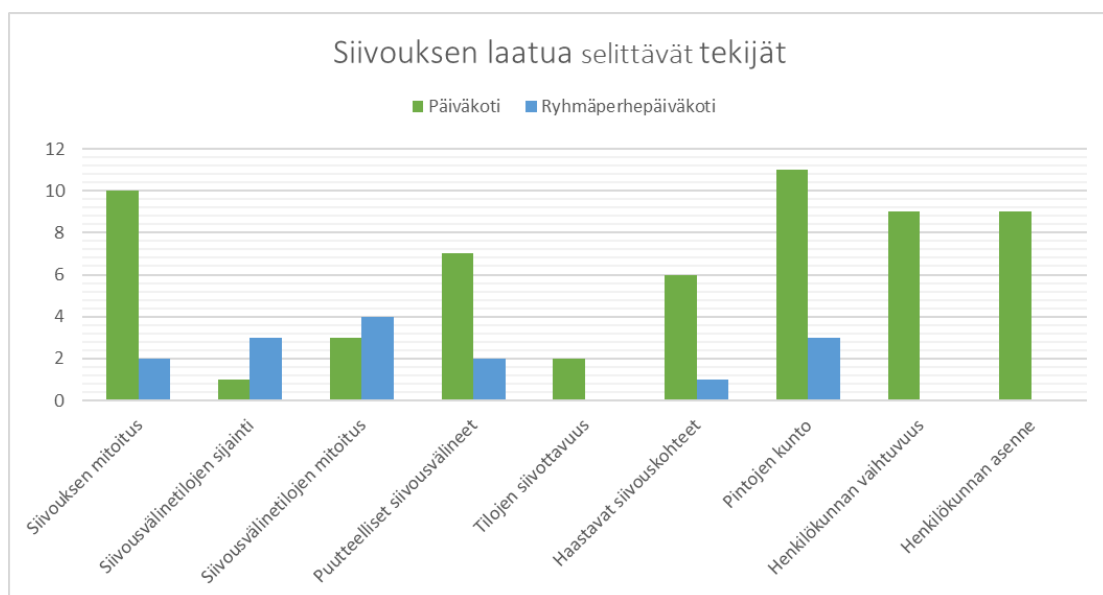
Hoitohenkilökunnan tehtäviin kuului pääasiassa lelujen ja toiminnassa tarvittavien välineiden puhdistus (84 %), eritesiivous (68 %), vuodevaatteiden vaihto (65 %), ruokailupöytien pyyhkiminen ennen ruokailua (54 %), pöytien ja lattioiden puhdistus ruokailun jälkeen (53 %) sekä vaipparoskisten tyhjennys (53 %).

5.2.2. Koettu siivouksen laatu

Kyselyn perusteella siivouksen laatuun oltiin pääosin tyytyväisiä (90 %). Kuvassa 6 on esitetty, miten siivouksen laatu on koettu päiväkodeissa ja ryhmäperhepäiväkodeissa. Siivouksen laatuun tyytymättömyyttä kokeneiden toimipaikkojen vastaukset siivouksen laatua selittävistä tekijöistä on esitetty kuvassa 7.

Kuva 6. Päiväkotien ja ryhmäperhepäiväkotien kokemus siivouksen laadusta (n=281).

Kuva 7. Päiväkotien (n=22) ja ryhmäperhepäiväkotien (n=7) kyselyssä ilmoitetut siivouksen laatua selittävät tekijät, jos siivouksen laatuun ei oltu tyytyväisiä (ei kovin tyytyväinen tai ei lainkaan tyytyväinen).

Tarkastuksilla toimipaikat ilmoittivat olevansa tyytymättömämpiä siivouksen laatuun kuin kyselyyn vastaamishetkellä. Tarkastetuista päivähoitotiloista 23 % ei ollut siivoukseen tyytyväisiä. Tyytymättömyyttä selittivät useimmiten siivouksen riittämätön mitoitus (46 %), tilojen heikko siivottavuus (esim. tavaran määrä) (39 %), siivouksesta vastuussa olevan henkilökunnan vaihtuvuus (46 %) ja henkilökunnan asenne (62 %). Muita selittäviä tekijöitä olivat pintojen huono kunto, haastavat siivouskohteet ja niiden runsas määrä (esim. yläpölykohteet, tekstiilipintaiset lattiat), siivousvälineiden riittämätön mitoitus ja epäkäytännöllinen sijainti sekä puutteelliset siivousvälineet. Lisäksi avoimissa vastauksissa yhdeksi selittäväksi tekijäksi nostettiin kielitaito.

Tarkastuksilla havaittiin, että joka kolmannessa päivähoitotilassa siivottavuutta heikensi tavaroiden säilytys hyllyjen päällä ja lattioilla, ja lähes joka kolmannessa kalusteiden ja tavaran määrä tai kalusteiden hankala sijoittelu.

Tarkastuksilla havaittiin myös, että tilojen pintamateriaalit eivät olleet helposti puhtaana pidettäviä (42 %). Tyypillisimmin huomiot liittyivät pintojen, kuten lattioiden kuluneisuuteen. Muut havainnot koskivat huonekalujen kuluneisuutta, lattiapintojen vaurioita (halkeamat), tekstiilimateriaalien käyttöä lattia- ja seinäpinoilla sekä wc-tiloissa, tai muun hankalasti puhdistettavan materiaalin käyttöä pinnoilla (korkki, käsittelemätön puu, reikäinen/epätasainen leikkialueen lattiamaateriaali).

Puutteet siivottavuudessa ja puhtaanapidossa ilmenivät tarkastuksilla mm. ryhmätilojen lattioiden likaisuutena, tummumisena, pölyisyytenä ja roskaisuutena.

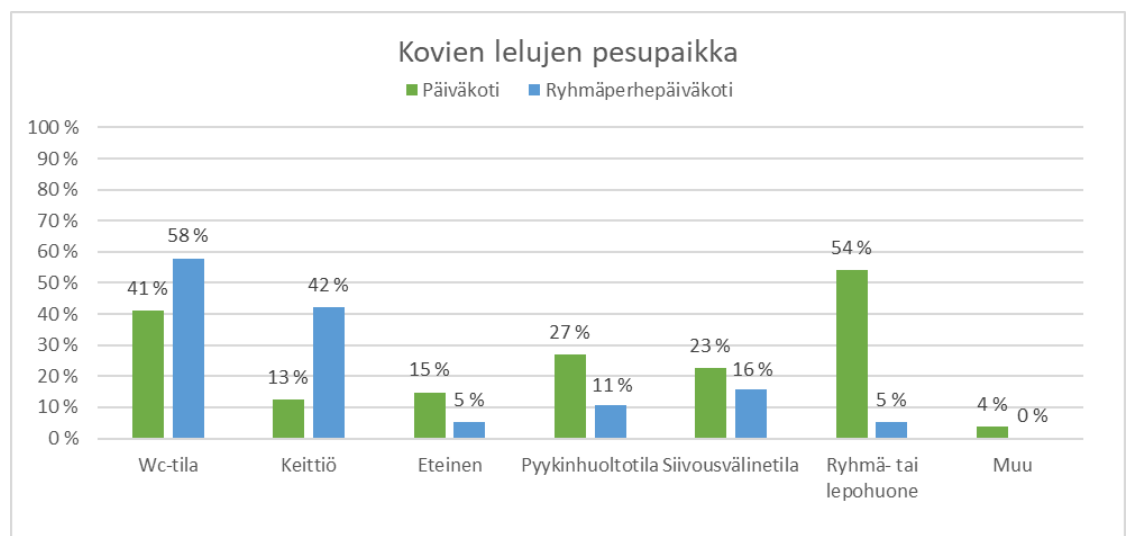
5.2.3. Lelujen ja toiminnassa tarvittavien välineiden hygienia

Kyselyn perusteella lelujen puhdistusvastuu kuului päivähoitotilojen henkilökunnalle. Kovat ja suuhun menevät lelut olivat molemmat yleensä vesipestäviä (77 %). Vain alle 1 % vastanneista ilmoitti, etteivät kovat tai suuhun menevät lelut olleet vesipestäviä. Vastanneista 10 % ilmoitti, ettei tiennyt, olivatko kummatkaan lelut vesipestäviä. Muutoin vastauksissa (12 %) oli eriyävyyttä kovien ja suuhun menevien lelujen vesipestävyiden välillä tai jommankumman osalta vesipestävydestä ei ollut tietoa.

Kyselyn perusteella havaittiin, että kovien lelujen pesu kerran kuussa tai useammin oli vähäistä (12 %). Yleensä kovat lelut pestiin 1–3 kertaa vuodessa (79 %). Vastanneista toimipaikoista 7 % ei osannut sanoa pesutiheyttä. Kyselyn perusteella suuhun meneviä leluja pestiin tiheämmin. Suuhun meneviä leluja pestiin kerran päivässä (9 %), kaksi kertaa viikossa (14 %) ja kerran kuussa tai useammin (19 %). Avoimien vastausten perusteella lelujen puhdistus ei välttämättä ollut suunnitelmallista, vaan lelut pestiin heti, kun niiden huomattiin menneen lapsen suuhun. Kuitenkin 42 % vastanneista ilmoitti, että suuhun menevät lelut pestiin harvemmin kuin kerran kuukaudessa. Avoimien vastausten perusteella monessa päivähoitotilassa ei ollut pieniä lapsia, mitä ei ollut huomioitu kyselyssä.

Toimipaikoista 7 % ei siirtänyt leluja pois käytöstä, vaikka lelut eivät olleet vesipestäviä.

Kyselyssä kysyttiin lelujen pesupaikkaa, jos kovat lelut olivat vesipestäviä tai siitä ei ollut tietoa. Kuvassa (8) on esitetty tilat, joissa kovia leluja tyypillisesti pestään.

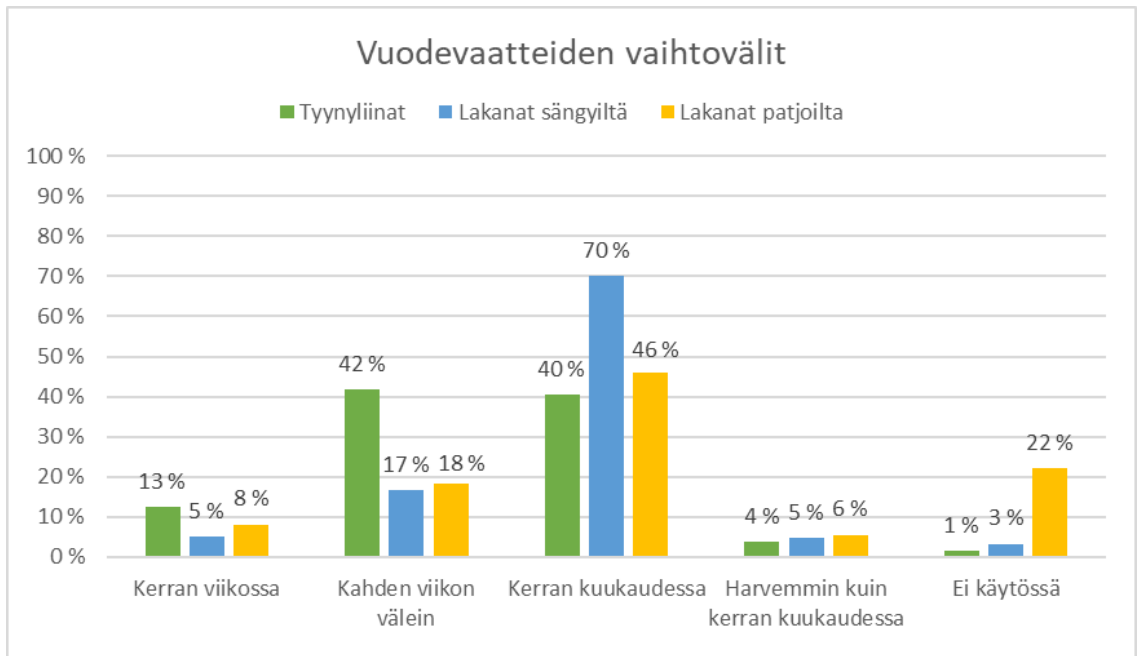
Kuva 8. Päiväkotien (n=216) ja ryhmäperhepäiväkotien (n=16) ilmoittamat kovien lelujen pesupaikat.

Kyselyn perusteella myös toiminnassa tarvittavien välineiden, kuten liikuntavälineiden, puhdistusvastuu kuului päivähoitotilojen henkilökunnalle. Liikuntavälineet puhdistettiin tavallisimmin harvemmin kuin kuukausittain (81 %). Muutoin liikuntavälineet puhdistettiin kuukausittain (10 %), viikoittain (4 %) tai aina käytön jälkeen (5 %).

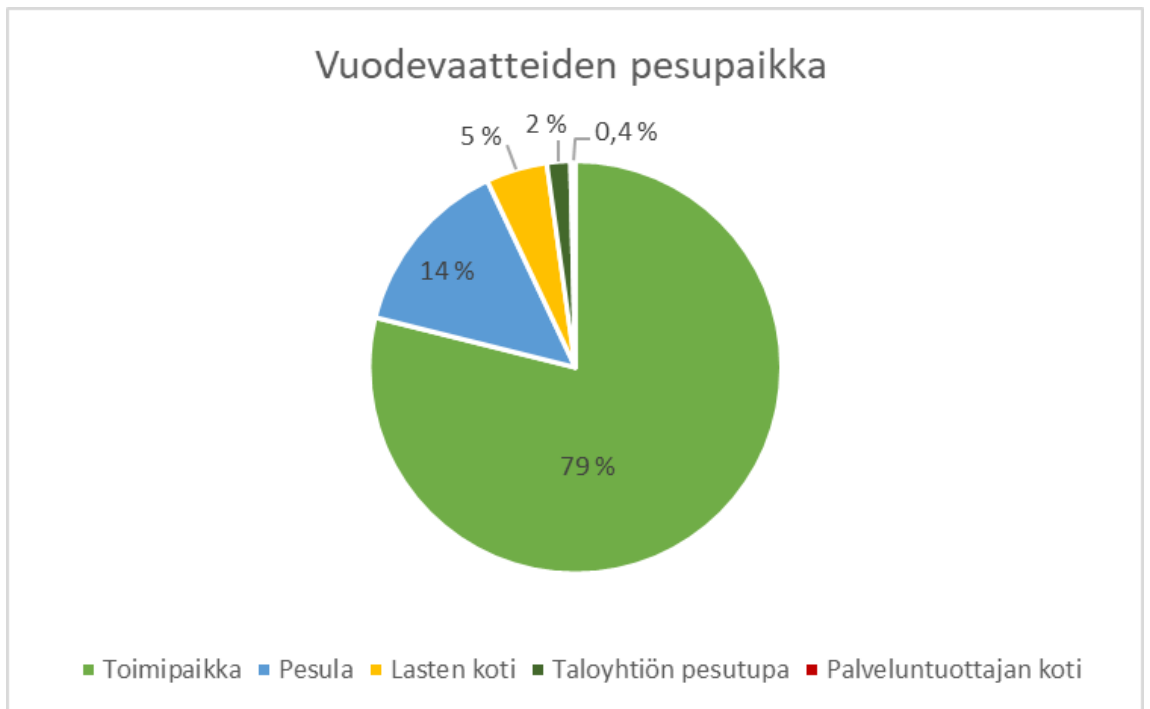
Lähes kaikissa (98 %) toimipaikoissa lelut ja liikuntavälineet poistettiin käytöstä, jos niiden pinta huomattiin rikkoutuneeksi.

5.2.4. Vuodevaatehygieniä

Kyselyn perusteella lähes kaikissa päivähoitotiloissa käytettiin vuodevaatteita (96 %). Kuvassa 9 on esitetty vuodevaatteiden vaihtovälit ja kuvassa 10 vuodevaatteiden pesupaikat. Niistä toimipaikoista, joissa pestiin vuodevaatteita, 13 %:ssa ei tekstiilien kuivausta ollut järjestetty koneellisesti.

Kuva 9. Vuodevaatteiden vaihtovälit päivähoitotiloissa, joissa lepäämisessä käytettiin lakanaita (n=270).

Kuva 10. Kyselyyn vastanneiden päivähoitotilojen (n=270) ilmoittamat vuodevaatteiden pesupaikat, jos käytössä oli lakanoita.

Kaikissa toimipaikoissa oli huomioitu patjojen puhdistus, jos lepäämisessä ei käytetty vuodevaatteita.

Puhdistus toteutettiin yleensä epäsäännöllisesti imuroimalla ja pyyhkimällä pesuaineella (63 %). Vain pienessä osassa toimipaikoista patjat puhdistettiin säännöllisesti imuroimalla (4 %) tai pyyhkimällä pesuaineella (2 %).

Tarkastuksilla havaittiin, että toimipaikoissa, joissa tekstiilien kuivausta ei ollut järjestetty koneellisesti, tekstiilit kuivattiin pääasiassa ryhmä- tai lepo huoneessa (47 %) tai pyykinhuoltotilassa (17 %). Yksittäisissä tapauksissa muita vaihtoehtoisia tiloja tekstiilien kuivaukseen olivat eteinen, siivousvälinetila, varasto, keittiö tai ulkoilma. Tekstiilien kuivaukseen saatettiin käyttää kuitenkin kuivauskaappia (35 %), joka on yleensä tarkoitettu myös lasten kuravaatteiden kuivaukseen. Tekstiilien kuivaus tapahtui pääosin päivähoitotilan toiminta-aikojen ulkopuolella.

Lähes kaikissa tarkastetuista toimipaikoista (93 %) puhtaat ja likaiset pyykki säilytettiin toisistaan riittävän erillään ja sellaisissa tiloissa, ettei ollut riskiä puhtaiden tekstiilien kontaminoitumiseen. Muissa tapauksissa tekstiilihuolto tapahtui joko kokonaan tai osittain siivousväline- tai wc-tiloissa.

Käytössä olevien vuodevaatteiden, patjojen ja pinottavien sängyjen säilytyksessä havaittiin kuitenkin ristikontaminaatoriski 21 %:ssa tarkastetuista toimipaikoista. Havaintojen mukaan patjoja säilytettiin pinoissa vuodevaatteineen tai ilman vuodevaatteita, pinotuilla sängyillä vuodevaatteet koskettivat yläpuolella olevaa sänkyä tai, että vuodevaatteita säilytettiin kaapeissa kosketuksissa toisiinsa. Patjat ja sängyt oli yleensä nimikoitu (68 %), mutta tyypillisesti nimikoinnit puuttuivat patjoista.

5.3. Tilat ja varustelut

5.3.1. Siivousvälinetilat ja siivousvälineet

Kyselyn perusteella siivousvälineet huollettiin lähes aina (95 %) toimipaikoissa. Jos siivousvälineitä ei huollettu toimipaikassa, siivousvälineiden huolto oli osittain tai kokonaan ulkoistettu päivähoitotilojen ulkopuolelle esimerkiksi päivähoitotilan toiseen toimipaikkaan tai pesulaan, siivousvälineet huollettiin taloyhtiön pesutilassa, tai siivousvälineet olivat kertakäyttöisiä.

Kyselyyn vastanneista 15 % koki siivousvälinetilat riittämättöminä toimintaan nähden. Siivousvälinetilat koettiin riittämättöminä varsinkin ryhmäperhepäiväkodeissa (36 %). Tyytymättömyyttä aiheutti siivousvälineiden säilytykseen osoitettu siivouskomeron koko, siivouskomeron puute tai siivouskomeron hankala sijainti. Jos siivouskomero oli ahdas tai sitä ei ollut, siivousvälineet päädyttiin usein säilyttämään ja huoltamaan wc-tiloissa. Siivousvälineitä saatettiin säilyttää myös ilmanvaihtokonehuoneessa. Siivouskomeron ahtautta lisäsi, jos siinä säilytettiin myös keittiön siivousvälineitä.

Kuten ryhmäperhepäiväkodeissa, päiväkotien tyytymättömyyden (14 %) taustalla oli usein siivousvälinetilan koko. Siivousvälinetilat koettiin liian pieniksi ja ahtaiksi, ja niissä ei ollut riittävästi säilytystilaa esimerkiksi wc- ja käsipapereille. Tekstiilihuollon koettiin ahtauttavan siivousvälinetilaa. Tyytymättömyyttä aiheutui myös siivousvälinetilojen määrästä ja siivousvälinetilojen sijainneista: esimerkiksi siivousvälinetiloja ei ollut kaikissa kerroksissa, niitä ei ollut riittävästi pinta-alan nähden, siivousvälinetila sijaitsi samassa rakennuksessa toimivan toisen toiminnon, kuten koulun, alueella, tai siivousvälinetila sijaitsi henkilökunnan suihkutilassa.

Tarkastushavainnot tukivat tilojen käyttäjien kokemusta siivousvälinetilojen riittämättömyydestä. Siivousvälinetilat todettiin määrän, koon ja tilojen puolesta riittämättömiksi ja/tai siivousvälinetilojen hygieniassa todettiin puutteita 44 %:ssa tarkastetuista toimipaikoista. Päivähoitotiloista 18 %:ssa ei ollut asianmukaista siivousvälinetilaa. Ne päivähoitotilat, joista asianmukainen siivousvälinetila puuttui, olivat pääasiassa alle 20 lapsen toimipaikkoja. Niissä siivousvälineet säilytettiin joko täysin suojaamatta tai kaapeissa tai hyvin pienissä siivousvälinetiloissa. Usein siivousvälineiden ja -aineiden säilytystilaa ei ollut riittävästi, jolloin niitä säilytettiin mm. wc-tiloissa. Useassa tapauksessa wc-tiloissa tapahtui myös siivousvälineiden huolto, koska päivähoitotilassa ei ollut vesipisteellistä siivousvälinetilaa.

Päivähoitotiloista, joissa oli siivousvälinetila (ei siivouskomero), 40 %:ssa ei ollut mahdollisuutta käsienpesuun. Tyypillisimmin vesipisteellä ei ollut nestesaippuaa ja/tai hygieenistä käsienkuivausmahdollisuutta. Kahdessa toimipaikassa vesipiste puuttui siivousvälinetilasta kokonaan.

Muutoin tarkastushavainnot liittyivät pääasiassa siivousvälinetilojen ahtauteen. Tyypillisimmin siivousvälinetilojen ahtaus aiheutui siivousvälineiden ja -aineiden, wc- ja käsipapereiden sekä ylimääräisten tavaroiden säilytyksestä. Hyllytilaa ei ollut tarpeeksi, jolloin tavaroita säilytettiin lattioilla. Lattioilla säilytettiin myös varrellisia siivousvälineitä, jos niille ei ollut riittävästi seinätelineitä. Lisäksi ahtautta lisäsi tekstiilihuolto. Siivousvälineitä kuivattiin kuivatuspattereilla tai -telineissä, jos tilassa ei ollut kuivausrumpua. Siivousvälineiden kuivaukseen ei välttämättä ollut riittävästi tilaa, jolloin niitä kuivattiin pinoissa.

5.3.2. Wc-tilat

Suurimmassa osassa kyselyyn vastanneista päivähoitotiloista oli käytössä wc-tiloissa lisäksi pottia (91 %). Toimipaikoista 11 % pesi potat muualla kuin pienten lasten pesuun tarkoitettulla suihkualtaalla tai vastaavalla pesupaikalla. Pottia pestiin wc-tilan käsienpesualtaassa, siivousvälinetilan vesipisteellä, wc-pöntöllä, suihkussa ja eteisen kura-altaassa.

Tarkastuksilla havaittiin asianmukaisten pesupaikkojen puuttuvan 27 %:ssa päivähoitotiloista. Lasten ja pottien pesu hoidettiin tällöin useimmiten wc-pöntöillä ja kosteuspyyhkeillä, mutta muutamissa tapauksissa lasten ja pottien pesuun käytettiin myös käsienvesipisteitä, kodinhoitotilan vesipistettä ja siivousvälineiden huoltoon osoitettua vesipistettä.

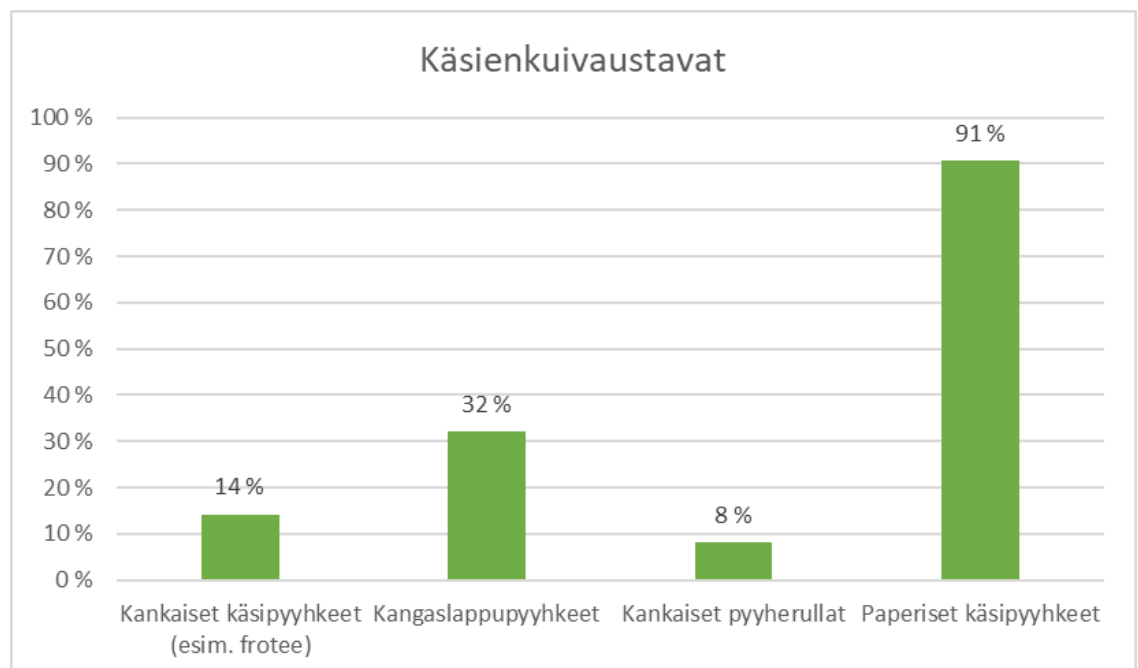
Pottien säilytykseen oli riittävästi säilytystilaa lasten wc-tiloissa vain 52 %:ssa tarkastetuista toimipaikoista. Usein havaittiin, että mahdollinen säilytystila oli käytetty mm. vaippojen säilytykseen. Lasten wc-tiloissa oli pääosin (90 %) riittävästi tilaa vaipanvaihtoa varten.

Lasten wc-tiloissa havaittiin ristikontaminaatoriski 37 %:ssa toimipaikoista, kun wc-tiloissa säilytettiin mm. askartelutarvikkeita, kurvaatteita ja ulkokenkiä, juomamukeja, leluja ja siivousvälineitä.

5.3.3. Käsienvesipisteet ja niiden varustelu

Kyselyn perusteella havaittiin, että käytössä oli erilaisia tapoja käsienvesipisteiden varusteluun. Käsienvesipisteiden varustelu on esitetty kuvassa 11.

Epähygieenisin käsienvesipisteiden vaihtoehto edellä mainituista on kankainen käsipyyhe, jota ei vaihdeta jokaisen käyttökerran jälkeen. Päivähoitotiloista, joissa käytettiin kankaisia käsipyyhkeitä (n=40), 35 % vastanneista vaihtoi käsipyyhkeitä päivittäin, 33 % useammin kuin kerran viikossa tai 33 % kerran viikossa. Kankaiset käsipyyhkeet pestiin kyseisessä tai päiväkodin toisessa toimipisteessä.

Kuva 11. Päivähoitotilojen ilmoittamat käsienvesipisteiden varustelu käsienvesipisteyhteydessä (n=281). Vastaukseen oli mahdollista valita useita eri vaihtoehtoja.

Yli puolessa tarkastetuista toimipaikoista (56 %) havaittiin puutteita vesipisteiden varustelussa käsienvesipisteyhteyden varten. Yleisintä oli, että paperisia käsipyyhkeitä säilytettiin suojaamattomina roiskeilta ja liialta (88 %). Toiseksi yleisintä oli, että käsienvesipisteyhteydeltä puuttui nestesaippua ja/tai käsienvesipisteyhteyden käyttömahdollisuus (22 %). Puutteita havaittiin mm. ryhmätilojen, eteisten, pyykinhuoltotilan ja wc-tilojen vesipisteiden käsienvesipisteyhteyden varustelussa. Siivousvälineiden huoltoon osoitetun vesipisteyhteyden käsienvesipisteyhteyden varustelua on tarkasteltu luvussa 5.3.1.

Tarkastuksilla havainnointiin myös lasten ruokailun yhteydessä toteutuvaa käsihygieniää ja tilojen varustelua. Tarkastuksilla todettiin, että lapset ruokailivat yleensä ryhmätiloissa (79 %) ja erillisessä ruokailutilassa (42 %). Usein toimipaikkojen kaikissa ryhmätiloissa tai niiden välittömässä läheisyydessä oli vesipisteet (60 %) (wc-tilojen vesipisteitä ei huomioitu) tai vesipisteitä oli ainakin osassa ryhmätiloista (12 %). Lasten käsienpesu tapahtui kuitenkin ennen ruokailua yleensä wc-tiloissa (84 %) siitäkin huolimatta, että ryhmätiloissa tai niiden välittömässä läheisyydessä olisi ollut vesipiste (76 %). Vain 33 % tarkastetuista toimipaikoista lasten kädet pestiin ryhmätiloissa ja 18 % toimipaikoista erillisessä ruokailutilassa tai sen välittömässä läheisyydessä. Yksittäisessä tapauksessa lapset ruokailivat ulkona ja tällöin käsienpesu toteutettiin vesikanisterin avulla.

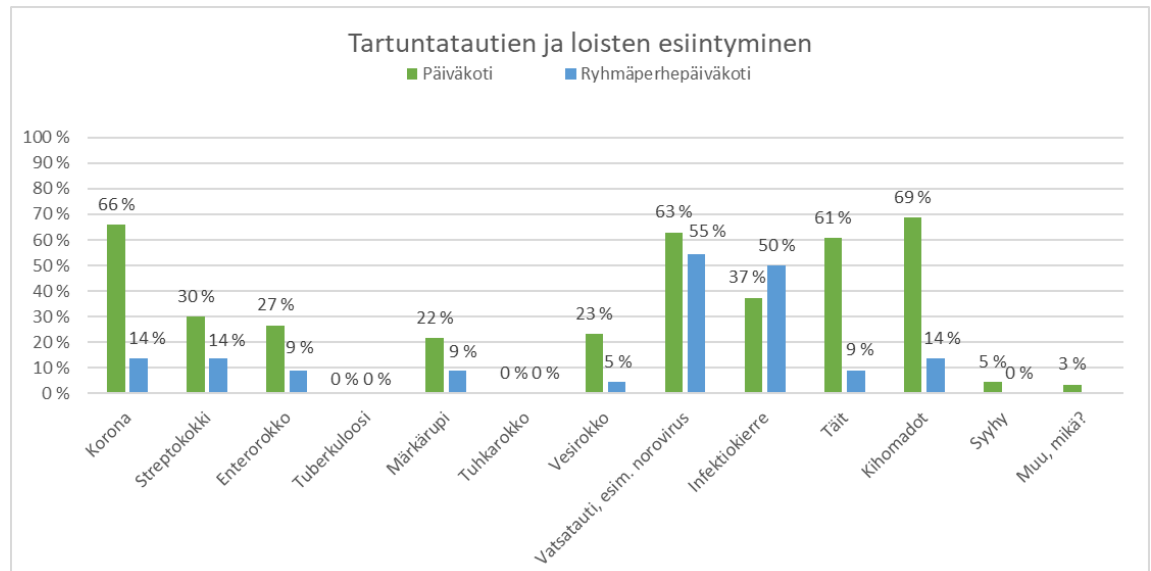
5.3.4. Eteistilat

Kyselyssä selvitettiin yhteiskäyttöisten eteistilojen yleisyyttä ja, oliko yhteiskäyttöisyys huomioitu tilojen käytön porrastuksessa. Ryhmäperhepäiväkotien vastauksia ei tulosten tarkastelussa huomioitu, koska ryhmäperhepäiväkodeissa on vain yksi lapsiryhmä. Omat eteistilat lapsiryhmille oli vain 27 %:lla päiväkodeista. Jos eteistilat olivat yhteiskäyttöisiä, niiden käyttöä oli yleensä porrastettu (70 %).

5.4. Esiintyvyys ja huoli tartuntataudeista ja loisista

Kyselyssä selvitettiin, mitä tartuntatauteja ja loisia päivähoitotiloissa oli esiintynyt viimeisen kolmen vuoden aikana (kuva 12).

Yksittäisissä vastauksissa nousivat esiin hengitystiesairaudet, kuten influenssa ja rs-virus, sekä parvorokko, silmätulehdus ja salmonella.

Kuva 12. Päiväkotien (n=259) ja ryhmäperhepäiväkotien (n=22) ilmoittamat tartuntataudit ja loiset, joita päivähoitotiloissa oli esiintynyt kyselyä edeltäneen kolmen vuoden aikana.

Tartuntatauti- ja loisten esiintymisestä ei kuitenkaan juuri oltu päivähoitotiloissa huolissaan kyselyä edeltäneen viiden vuoden ajanjakson aikana (85 %). Niissä toimipaikoissa, joissa huolta oli, huoli oli aiheutunut pääosin koronapandemiasta. Huolta oli aiheuttanut yksittäisissä vastauksissa myös runsas sairastelun määrä, tartuntojen leviämisen helppous tiloissa ja hankaluus päästä taudeista ja loisista eroon, toistuvat tartunnat sekä huoli tilojen kuntoon (sisäilma) liittyen.

Näiden toimipaikkojen muut kyselyn vastaukset eivät selvästi erottuneet muiden toimipaikkojen vastauksista.

Kyselyn perusteella lähes kaikki päivähoitotilat olivat varautuneet erilaisiin epidemiatilanteiden hoitoon ohjeistuksilla (96 %) ja tartuntatautien ja loisten esiintymisissä neuvontaa antavan Helsingin epidemiologisen toiminnan yhteystiedot olivat pääosin helposti löydettävissä (90 %).

Tarkastusten havainnot

Tarkastuksilla arvioitiin huolta tartuntataudeista ja loisista tarkastajan näkökulmasta. Aiheutunut huoli oli vähäistä (14 %). Huolta aiheutui tiloissa säännöllisesti esiintyneistä uusiutuvista loisepidemioista, pitkittyneistä hengitystieinfektioista, runsaasta määrästä erilaisia tartuntatauteja, tartuntatautien helpon leviämisen mahdollistavista tilajärjestelyistä ilman, että henkilökunta olisi ollut tilanteesta huolissaan, sekä tiloissa esiintyneestä runsaasta oireilusta, jonka ainoaksi syyksi henkilökunta epäili sisäilmaa.

6. Pohdinta

6.1. Omavalvonnan toteutuminen

Toteuttamalla riskinarviointiin perustuvaa omavalvontaa voidaan parhaiten ennaltaehkäistä terveyshaittojen aiheutumista tilojen käyttäjille. Toimiva omavalvonta edellyttää, että toimipaikoissa on tunnistettu mm. siivous- ja hygieniakäytäntöjen riskikohdat, riskien hallintakeinot on sisällytetty toimipaikan ohjeistuksiin, ohjeistuksia pidetään ajan tasalla, ja että ohjeistusten sisältö on henkilökunnalla tiedossa ja mukana arjen toimintatavoissa. Omavalvonta on siten osa päivittäistä työtä ja kuuluu kaikille päivähoitotilojen työntekijöille. Omavalvonnan myötä tullaan tietoisiksi vastuunjaosta ja oman toiminnan merkityksestä tiloissa vallitseviin olosuhteisiin.

Projektin perusteella voitiin todeta, että lähes kaikissa päivähoitotiloissa oli monelta osin olemassa kirjallista ohjeistusta siivous- ja hygieniakäytäntöihin. Lisäksi ohjeistuksia päivitettiin yleensä tarvittaessa ja niitä käytiin läpi henkilökunnan kanssa uuden työntekijän aloittaessa ja päivityksen yhteydessä. Vaikka omavalvontaa siis jo tehtiin, projektissa huomattiin, ettei omavalvonta-ajattelu ollut vielä täysin jalkautunut Helsingin päivähoitotiloihin. Omavalvonnasta puuttui usein suunnitelmallisuus. Ilman suunnitelmallisuutta ei omavalvonta toteuta tarkoitustaan ennaltaehkäisevänä työkaluna. Suunnitelmallisuutta ilmentää mm. säännöllisyys ohjeistuksien läpikäynnissä ja olosuhteiden seuraamisessa. Esimerkiksi on riski omavalvonnan unohtumiseen, jos ohjeistusten päivitystarvetta ei tarkisteta ja ohjeistuksia käydä läpi henkilökunnan kanssa säännöllisin väliajoin. Säännöllisyys olosuhteiden seurannassa, esimerkiksi tarkkailtaessa siivouksen laatua, ennaltaehkäisee olosuhteen muodostumista terveyshaitaksi asti.

Omavalvonnan toteutumista helpottaa, jos erilaiset suunnitelmat ja toimintaohjeet on laadittu kirjallisessa muodossa. Ajantasaisten kirjallisten ohjeiden avulla varmistetaan oikean tiedon kulku työyhteisön sisällä ja esimerkiksi sijaisten perehdytyksessä.

6.2. Siivouuskäytännöt ja siivouksen laadun seuranta

Suunnitelmallisuus siivouksessa ilmenee mm. siten, että siivoukseen on olemassa kirjallinen siivoussuunnitelma, jossa on kuvattu tilojen ja siivoukkohteiden siivoustiheydet ja -menetelmät. Hyvin positiivista oli, että lähes jokaisessa päivähoitotilassa oli kirjallinen siivoussuunnitelma ja usein siivoussuunnitelmassa oli jo nyt huomioitu kaikkien eri tilojen siivous. Positiivisena havaintona voitiin omavalvonnan näkökulmasta pitää myös sitä, että monessa tapauksessa tunnistettiin siivoussuunnitelman tarvitsevan vielä täydentämistä.

Siivoussuunnitelmissa oli huomioitu hyvin myös erilaisten siivoukkohteiden puhdistukset. Tulosten perusteella päivähoitotilojen on kuitenkin tärkeää kiinnittää vielä huomiota lelujen ja liikuntavälineiden puhdistukseen sekä ruokapöytien puhdistukseen ennen ruokailua, jotta ehkäistään ristikontaminaatio eli tartuntatautiin ja loisten leviämistä käsien ja pintojen kautta. Edellä mainitut siivoukkohteet oli osoitettu tyypillisesti kasvatus- ja hoitohenkilökunnalle. Päivähoitotiloissa onkin tärkeää varmistaa, että erilaisten siivoukkohteiden siivousvastuista on sovittu ja myös kasvatus- ja hoitohenkilökunnan vastuulle kuuluvat tehtävät on kuvattu siivoussuunnitelmaan.

Päivähoitotilojen varautuminen yllättäviin tilanteisiin siivouksen osalta oli enimmäkseen hyvällä tasolla. Lähes kaikilla päivähoitotiloilla oli sekä toimintamalli siivouksen järjestämiseen, jos siivouksesta vastaava työntekijä oli poissa, että ohjeistukset epidemiatilanteisiin. Huolestuttavaa kuitenkin oli, että jopa puolessa tarkastetuista päivähoitotiloista ei ollut kirjallisia ohjeita eritesivoukseen ja/tai eritesivousvälineitä. Monet tartuntataudit, kuten noro- ja rotavirus, leviävät helposti eritteiden kautta. Päivähoitotilojen on syytä varmistaa, että eritesivousohjeet ja -välineet löytyvät lasten toiminta-alueiden välittömästä läheisyydestä, jotta eritteiden siivous on mahdollista hoitaa nopeasti ristikontaminaatiota välttämällä. Eritesivous oli useimmiten osoitettu myös päivähoitotilojen kasvatus- ja hoitohenkilökunnan tehtäväksi, joten omavalvonnassa on tärkeää varmistua siivousvastuista myös eritesivouksen osalta.

Siivouksen toteutuminen suunnitellusti edellyttää myös säännöllistä siivouksen laadun seurantaa. Siivouksen laadun seurannan lähtökohdaksi on tietää, millaista siivoustasoa päivähoitotilassa tavoitellaan ja, miten tavoitetasoon päästään. Siivoustaso voidaan määrittellä esimerkiksi pintojen mikrobiologisen puhtauden ja sovitun aistinvaraisen tason perusteella. Mikrobiologista puhtautta voidaan tarkastella säännöllisesti otettavien pintapuhtausnäytteiden avulla. Pintapuhtausnäytteiden avulla voidaan tarkistaa siivouksen taso sekä osoittaa ne ongelmat, joihin siivouksessa tulisi kiinnittää enemmän huomiota. Pitkäkestoiset laatupuutteet voivat lisätä esimerkiksi lian pinttymistä ja siten edelleen hankaloittaa pintojen puhtaanapitoa. Projektissa huomattiin, ettei siivouksen laadun seurantaa tehty yleensä säännöllisesti ja, ettei seurannassa juurikaan hyödynnetty pintapuhtausnäytteitä. Pääosin siivouksen laatua seurattiin vain satunnaisesti ja aistinvaraisesti, joten omavalvonta ei ollut toimivaa tältä osin.

Päivähoitotiloissa oltiin pääosin tyytyväisiä siivouksen laatuun. Kuitenkin, kun selvitettiin syytä koettuun tyytymättömyyteen siivouksen laadussa, huomionarvoista oli, että tilajärjestelyiden ohella yleisimpiä syytä olivat siivouksen riittämätön mitoitus sekä henkilökunnan vaihtuvuus ja asenne.

6.3. Hygieniäkäytännöt

Positiivista oli, että lähes kaikilla päivähoitotiloilla oli ohjeistusta niin henkilökunnan kuin lasten käsien pesun osalta. Käsienpesuohjeistuksissa oli huomioitu useimmat riskikohdat, joissa tartuntatautiin tai loisten leviäminen käsien kautta on todennäköisintä. Ohjeistuksissa ei ollut kuitenkaan yleensä huomioitu käsien pesua päivähoitotilasta lähtiessä, mikä saattaisi vähentää tartun-

tatautien ja loisten leviämistä päivähoitotilojen ulkopuolelle. Projektissa nousi esille myös kertakäyttöhanskojen käyttö, mutta on tärkeää muistaa, etteivät kertakäyttöhanskat korvaa huolellista käsienpesua.

Projektin tulosten perusteella päivähoitotiloissa yhdeksi merkittäväksi riskitekijäksi tartuntatautien ja loisten leviämisen osalta nousi lelujen ja toiminnassa tarvittavien välineiden, kuten liikuntavälineiden, puhdistuksen taso. Huolestuttavaa oli, että vain alle puolessa päivähoitotiloista lelujen puhdistus oli huomioitu siivoussuunnitelmassa, ja että leluja puhdistettiin pääsääntöisesti hyvin harvoin. Lelut, joita pienet lapset laittavat suuhunsa, tulisi pestä mahdollisimman usein, mieluiten päivittäin, miedolla puhdistusaineella. Muut kovat ja vesipesun sietävät lelut tulisi pestä kerran viikossa.⁶

Sen sijaan lelujen hygieniaan ja puhdistettavuuteen vaikuttavat lelujen materiaalit ja pintamateriaalien kunto olivat yleensä hyvin huomioitua. Päivähoitotilojen lelut olivat useimmiten vesipestäviä ja leluja myös siirrettiin pois käytöstä 2–4 viikoksi mikrobien määrän vähentämiseksi, jos lelut eivät olleet vesipestäviä. Koska vesipesun tulisi olla lelujen ensisijainen puhdistuskeino, vesipesun sietoon on tärkeää kiinnittää aina huomiota uusien lelujen hankittaessa. Ns. viikkolepoon asettaminen ei välttämättä vähennä loisten määrää, kuten kihomatojen munia. Rikkoutunut pintamateriaali puolestaan hankaloittaa puhdistusta, ja tällöin pinnoille voi jäädä likaa, mikrobeja ja loisia.

Hygieniakäytäntöjen osalta toiseksi merkittäväksi riskitekijäksi tartuntatautien ja loisten leviämiseen todettiin lepäämisessä käytettävien vuodevaatteiden ja patjojen hygienia. Vuodevaatteet, kuten lakanat ja tyynyliinat, vaihdettiin tavallisimmin 2–4 viikon välein. Hyvä käytäntö olisi vaihtaa tyynyliinat kerran viikossa ja lakanat kahden viikon välein.⁶ Hygieniariski oli korkeampi lattioilla käytettävillä patjoilla kuin sängyillä, koska niillä vuodevaatteet likaantuvat herkemmin, mutta vuodevaatteiden tiheämpää vaihtotarvetta ei ollut huomioitu. Patjoja ei myöskään puhdistettu säännöllisesti, jos lepäämisessä ei käytetty lainkaan vuodevaatteita. Riskiä tartuntatautien ja loisten leviämiseen lisäsi vielä se, että yleensä patjoja ja mahdollisesti niillä käytettäviä vuodevaatteita säilytettiin kosketuksessa toisiinsa esimerkiksi pinoissa ja se, ettei patjoja ollut nimikoitu. Nimikoimattomat patjat menevät helposti lasten välillä sekaisin. Jos vuodevaatteet eivät ole henkilökohtaisia, tulisi ne vaihtaa päivittäin.⁶

6.4. Tilat ja niiden varustelu

Puutteet siivousvälineiden riittävydessä ja varustelutasossa olivat huolestuttavan yleisiä. Projektin perusteella huolta aiheutui erityisesti pienten päivähoitotilojen asianmukaisesti varustettujen siivousvälineiden puutteesta. Tällöin pienissä päivähoitotiloissa siivousta varten oli varattu usein pelkästään kaappi, mikä yleensä johti epähygieeniseen siivousvälineiden säilytykseen ja huoltoon.

Siivousvälineiden riittämätön koko näkyi myös isommissa päivähoitotiloissa, kun kaikkia siivousvälineitä (esim. siivouskärryt) ei mahtunut säilyttämään siivousvälineilässä tai siivousvälineilään oli yhdistetty tekstiilihuolto. Esimerkiksi pyykinpesukoneet vievät paljon tilaa suhteessa siivousvälineiden pinta-alaan. Siivousvälineilässä tulisi myös olla riittävästi tilaa toimia mahdollisimman hygieenisesti: puhdas ja likainen puoli tulisi olla selkeästi eroteltuna toisistaan, jotta taudinaiheuttajat tai loiset eivät leviä puhtaalle puolelle.

Toisena huolenaiheena siivousvälineiden osalta nousi esille puutteelliset mahdollisuudet käsihygienian ylläpitoon, kun melkein joka toisessa tarkastetussa toimipaikassa ei ollut mahdollisuutta kunnolliseen käsienpesuun siivoustoimenpiteiden yhteydessä, koska siivousvälineilästä

puuttui vesipiste tai käsienpesuvarustelut vesipisteeltä. Riski tartuntatautien ja loisten leviämiseen kasvaa, jos käsienpesua varten joudutaan siirtymään tilasta toiseen. Kolmantena huolenaiheena nousi esille siivousvälinetilojen sijoittelu suhteessa päivähoitotilojen kokoon, kun esimerkiksi siivousvälinetiloja ei ollut kaikissa kerroksissa tai tilojen ainoa siivousvälinetila sijaitisi rakennuksessa sijaitsevan toisen toiminnon alueella. On tärkeää mm. eritesivouksen kannalta, että siivousvälinetilat ovat lähellä ja helposti saavutettavissa lasten oleskelutiloihin nähden.

Puutteita havaittiin myös tekstiilihuollon osalta. Tyypillisimmät puutteet liittyivät koneellisen kuivauksen puuttumiseen tai tekstiilihuollon sijoittamiseen epähygieeniseen tilaan, kuten wc-tilaan tai siivousvälinetilaan. Jos päivähoitotilassa ei ollut kuivausrumpua, tekstiilejä kuivattiin yleensä samoissa kuivauskaapeissa kuin lasten ulkovaatteita tai siivousvälineitä kuivattiin pinoissa kuivauspattereilla tai -telineillä. Pinoissa tekstiilit kuivuvat hitaasti ja niiden hygienia kärsii. Lisäksi tarkastuksilla havaittiin puutteita tekstiilihuollon tilojen vesipisteiden käsienpesuvarustelussa. Käsienpesu on oleellista likaisten tekstiilien käsittelyn jälkeen. Tekstiilien hygienian kannalta päivähoitotilojen suunnittelussa onkin tärkeää huolehtia, että tekstiilit kuivataan koneellisesti esimerkiksi kuivausrummussa, tekstiilihuoltoa ei sijoiteta epähygieeniseen tilaan ja, että kunnollinen käsienpesu on tekstiilihuollon yhteydessä mahdollista.

Tilojen siivousta helpottaa myös tilojen suunnittelu helposti puhtaana pidettäväksi. Projektissa huomattiin, että tilojen puhtaana pitoa hankaloitti mm. säilytystilojen puute lasten oleskelutiloissa, mikä näkyi tavaroiden säilyttämisenä pinoilla ja latioilla tai patjojen säilyttämisenä latioilla. Lisäksi projektissa huomattiin, että tilojen pintamateriaalien valinnassa ei ollut aina kiinnitetty huomiota pinnan puhdistettavuuteen. Kun päivähoitotilojen pinnat olivat huonokuntoisia, siivouksen laatuun oltiin useimmiten tyytymättömiä. Säilytystilojen suunnittelussa on syytä kiinnittää huomiota erityisesti siivouksessa ja tekstiilihuollossa tarvittaviin säilytys- ja varastotiloihin. Säilytys- ja varastotilan tarve yleensä kasvaa, jos päivähoitotilassa käytetään käsienkuivaukseen paperi- tai kangaslappupyyhkeitä tai vuodevaatehuolto on ulkoistettu pesulaan. Projektin perusteella säilytystiloja ei ollut riittävästi, sillä em. säilytettiin siivousvälinetiloissa ja useimmiten latioilla. Pinnat ja lattiat, myös siivousvälinetiloissa, tulisi olla helposti siivottavissa.

Päivähoitotilojen hyvän hygieniatason ylläpitämiseen vaikuttaa merkittävästi tiloihin suunnitellut vesipisteet. Vesipisteitä tarvitaan mm. lelujen ja käsienpesua varten. Projektissa huomattiin, että vesipisteitä oli päivähoitotilojen eri tiloissa hyvin, mutta usein niitä ei hyödynnetty parhaalla mahdollisella tavalla. Mm. ryhmätilojen ja eteisten vesipisteitä ei ollut lainkaan varusteltu käsienpesua varten tai varustelussa havaittiin puutteita. Tautien ja loisten leviämisen ehkäisemiseksi on tärkeää, että käsienpesua varten ei tarvitse kulkea tilasta toiseen, minkä vuoksi käsienpesupisteitä tulisi olla jokaisessa ryhmätilassa tai vähintään niiden välittömässä läheisyydessä. Myös ruokailutiloissa tulisi olla käsienpesupiste, jotta ruokailu on mahdollista aloittaa puhtain käsin. Käsienpesupisteet ryhmä- ja ruokailutiloissa ovat tärkeitä myös lasten käsihygienian ylläpitämisen kannalta, vaikkakin usein on totuttu pesemään lasten kädet eri tilanteissa wc-tiloissa. Tässä taustalla voi olla se, ettei muissa tiloissa ole helposti lasten käytettävissä olevia käsienpesupisteitä. Käsienpesu wc-tiloissa eri tilanteissa voi lisätä tartuntatautien ja loisten leviämisen riskiä. Tilasuunnittelussa tulisivat kiinnittää erityistä huomiota myös lasten käsihygienian ylläpitoon eri puolilla päivähoitotiloja. Eteistiloissa käsienpesupiste mahdollistaa käsienpesun päivähoitotiloihin saavuttaessa ja päivähoitotiloista poistuttaessa esimerkiksi henkilökunnan ja vierailijoiden osalta.

Toisaalta projektissa oli nähtävissä, että koronapandemian myötä käsihygienian ylläpitoon oli kiinnitetty aiempaa enemmän huomiota, millä on todennäköisesti ollut positiivinen vaikutus myös muiden tartuntatautien ja loisten leviämisen ehkäisyssä. Lähes kaikissa päivähoitotiloissa oli siirrytty käsienkuivauksessa käyttämään erilaisia kertakäyttöisiä käsipyyhkeitä, jotka ovat useamman kerran käytettäviä, esimerkiksi kerran päivässä vaihdettavia kangaspyyhkeitä hygieenisempiä käsienkuivaustapoja. Kertakäyttöisten käsipapereiden säilytystavassa oli kuitenkin yleisesti

puutteita, sillä käsipapereita säilytettiin käsienpesupisteiden yhteydessä suojaamattomana, jolloin ne likaantuvat helposti esimerkiksi roiskeiden kautta. Käsihygieniaa on parantanut myös se, että kaikissa päivähoitotiloissa oli henkilökunnalle otettu käyttöön käsiendesinfiointiaine.

Lasten wc-tilojen osalta merkittävänä hygieniariskinä todettiin, että yllättävän isossa osassa toimipaikkoja pottien ja pienten lasten pesua varten ei ollut asianmukaisia pesupaikkoja. Jos pienten lasten ryhmätilojen välittömässä läheisyydessä olevassa wc-tilassa ei ole erillistä pesupaikkaa, on riskinä, että pesu tehdään käsienpesupisteellä, jolloin ulosteperäiset bakteerit ja loiset voivat levitä helpommin käsien kautta. Pienten lasten wc-tiloissa havaittiin usein myös olevan puutteellisesti säilytystilaa potille ja vaipoille, jolloin pottia päädyttiin pitämään lattialla aiheuttaen mahdollisesti haasteita wc-tilojen hygienian ylläpidossa. Noin kolmasosassa tarkastetuista toimipaikoista säilytystilan määrää wc-tiloissa vähensi tiloissa säilytettävät ylimääräiset tavarat, kuten esimerkiksi askartelutarvikkeet, kuravaatteet ja ulkokengät, juomamukit, lelut ja siivousvälineet. Wc-tilat tulisi varata vain wc-asiointia varten, sillä ylimääräisten tavaroiden säilytys paitsi ahtauttaa wc-tiloja, niin lisää myös hygieenistä riskiä wc-tiloissa mahdollisesti esiintyvien ulosteperäisten bakteerien ja muiden taudinaiheuttajien leviämisen osalta.

Projektissa huomattiin, että päivähoitotilojen suunnittelussa on yhä enenevässä määrin siirrytty käyttämään tiloja yhteiskäyttöisesti eli siten, että useampi lapsiryhmä käyttää samaa tilaa. Päivähoitotilojen arjessa oli yleensä huomioitu yhteiskäyttöisyys tilojen käyttöä porrastamalla. Porrastus vaatii suunnittelua päivähoitotilojen henkilöstöltä sitä enemmän mitä useampi lapsiryhmä tilaa käyttää. Päiväkotiryhmien pitäminen erillään toisistaan tilojen käyttöä porrastamalla voi olla hyvä keino tartuntatauti- ja loisten leviämisen ehkäisemiseksi lapsiryhmien välillä.

Jotta siivous- ja hygieniakäytäntöjen toteuttaminen ja halutun puhtaustason saavuttaminen olisi päivähoitotilojen arjessa mahdollisimman helppoa, tulisi siivoukseen ja hygieniaan kiinnittää huomiota jo tilasuunnitteluvaiheessa. Jo tässä kohtaa voidaan määrittää haluttu siivous- ja hygienia-taso esimerkiksi olemassa olevien suunnittelua varten laadittujen ohjekorttien avulla. Tilasuunnittelussa tulisi kiinnittää huomiota mm. siivousväline- ja tekstiilihuollon tilojen kokoon ja näiden varusteluun, siivousvälinetilojen määrään ja sijoitteluun, päivähoitotilojen säilytys- ja varastotiloihin ja pintojen helppoon puhdistettavuuteen, käsienpesupisteiden määrään ja sijoitteluun sekä wc-tilojen kokoon ja varusteluun. Tilasuunnittelussa riskinä on, että esimerkiksi siivous- ja tekstiilihuollon sekä säilytys- ja varastotilojen koosta ja määrästä saatetaan helposti tinkiä, jotta tilaa saadaan käyttöön enemmän muualle.

6.5. Projektin toteutuminen ja vertailu muihin projekteihin

Projekti toteutui suunnitelman mukaisesti ja kyselyn vastausmäärien perusteella saatiin hyvä käsitys Helsingin päivähoitotilojen hygieenisistä käytännöistä, vaikka vastausprosentti ei ollutkaan täysin tiedossa. Tarkastuksia tehtiin kahdeksan kuukauden ajan ja niiden havainnoista sai tukea kyselyn tulosten arviointiin ja todentamiseen. Projektissa haluttiin keskittyä päivähoitotilojen paikallisten tartuntatauti- ja loisten esiintymiseen ja ehkäisyyn, mutta toteutus ajoittui koko maailmaan vaikuttaneen koronapandemian aikaan, mikä saattoi vaikuttaa projektin tuloksiin. Koronaepidemian johdosta päivähoitotiloissa saattoi olla jo käytössä tehostettuja toimia esimerkiksi käsihygienian ylläpitämiseksi. Projektin kyselyn tarkoituksena oli tiedonkeräämisen lisäksi herätellä päivähoitotiloja omavalvontaan mm. pohtimaan omia käytäntöjä ja peilaamaan vastausvaihtoehtoja omiin olemassa oleviin ohjeisiin.

Projektin tulokset olivat samansuuntaisia kuin aiemmissa päivähoitotiloihin tehdyissä projekteissa (Jyväskylä 2013; Helsinki 2019). Kaikissa kolmessa projektissa nousi esille lelujen puhdistus, jossa havaittiin puutteita puhdistuksen säännöllisyydessä ja/tai ohjeiden noudattamisessa. Siivoussuunnitelmien kattavuudessa havaittiin puutteita tämän projektin lisäksi myös Helsingissä

vuonna 2019 toteutetussa projektissa. Puutteet tilojen siivottavuudessa taas nousivat selkeästi esille tämän projektin lisäksi Jyväskylän projektissa.

7. Toimenpide-ehdotukset

Projektin keskeisimpien tulosten ja pohdinnan perusteella päivähoitotiloille laadittiin yleiset toimenpide-ehdotukset, joiden noudattaminen on lähtökohta päiväkotien hygieenisten olosuhteiden ylläpitämiseksi.

1

Päivitä ja laadi *kattavat* siivousohjeet. Huolehdi perehdytyksestä.

4

Ehkäise ristikontaminaatio.

2

Varmista siivouksen riittävä mitoitus ja seuraa siivouksen laatua säännöllisesti.

5

Kiinnitä huomiota käsienpesuun ja varmista käsienpesupisteiden varustelu.

3

Tee siivouksesta helppoa. Pidä huolta tavaroista, pinnoista ja siivousvälineistä.

6

Huomioi hygieniä uusia tiloja ja toimintaa suunniteltaessa.

Projektin keskeisimmät tulokset huomioidaan Helsingin terveydensuojeluvalvonnassa esimerkiksi päivähoitotilojen tarkastuksilla ja toimijoille annettavassa neuvonnassa.

8. Lähdeluettelo

Terveysturvajelulaki 763/1994.

Helsingin kaupunki (2022). Helsingin kaupungin ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelma 2020-2024, päivitys 2022. <https://www.hel.fi/static/ymk/lomakkeet/ymparistoterveydenhuollon-valvontasuunnitelma.pdf>

Jyväskylän kaupungin ympäristöterveydenhuolto (2013). Päiväkotien hygienia- ja omavalvontaprojektin 2019 yhteenveto.

Helsingin kaupungin ympäristöpalvelut (2020). Päiväkotien hygienia- ja omavalvontaprojektin 2019 yhteenveto.

Helsingin kaupungin ympäristöpalvelut (2021). Päivähoitotilojen vaatimukset ja valvonta, päivitetty 4/2021. <https://www.hel.fi/static/ymk/esitteet/Paivakodit-ja-nuorisotilat-2021.pdf>

Helsingin kaupungin ympäristöpalvelut (2021). Omavalvonta terveydensuojelussa. <https://www.hel.fi/static/liitteet-2019/Kymp/asuminen-ja-ymparisto/ymparistoterveys/Omavalvonta.pdf>

Sosiaali- ja terveysministeriö (2015). Infektioriskin vähentäminen päivähoidossa. Sosiaali- ja terveysministeriön oppaita 2015:28. <https://www.julkari.fi/handle/10024/90759>

<https://www.hel.fi/fi/kasvatus-ja-koulutus/ryhmaperhepaivahoito-0>

Liite 1. Päivähoitotilojen hygienia- ja siivouskäytännöt - valvontaprojektin 2021 – 2022 kyselyn kysymykset

Toiminnan perustiedot

1. Yrityksen tiedot: nimi: (avoin tekstikenttä), y-tunnus: (avoin tekstikenttä)
2. Toimipisteen tiedot: nimi: (avoin tekstikenttä), käyntiosoite: (avoin tekstikenttä)
3. Toimintatyyppi: päiväkotiki / ryhmäperhepäiväkotiki

Toiminta ja tilojen käyttö syksyllä 2021

4. Toimipisteessä kirjoilla olevien lasten lukumäärä kyselyn ajankohtana (ei siis tilapaikkojen määrä): (avoin tekstikenttä)
5. Huoneiston kokonaispinta-ala (m²): (avoin tekstikenttä)
6. Onko jokaiselle ryhmälle omat eteistilat? *kyllä / ei*
  - 6.1. Vastasit edelliseen kysymykseen kyllä. / (Jos kysymykseen vastattiin kyllä) Onko tilojen käyttöä porrastettu? *kyllä / ei*
7. Koetteko siivousvälineilat toimintaan nähden riittäviksi? Esim. tilojen sijainnin, koon ja varustelun osalta. *kyllä / ei*
  - 7.1. Vastasit edelliseen kysymykseen ei. / (Jos kysymykseen vastattiin ei) Miksi siivousvälineilat eivät ole toimipaikassanne riittävät? Kerro, mitä muutoksia toivoisitte siivousvälineiloihin. (avoin tekstikenttä)

Sairastelu ja loistartunnat

8. Onko lapsilla tai henkilökunnalla esiintynyt viimeisen viiden vuoden aikana sairastumisia tai loistartuntoja siinä määrin, että siitä on noussut huoli? *kyllä / ei*
- 8.1. Vastasit edelliseen kysymykseen kyllä. / (Jos kysymykseen vastattiin kyllä) Voisitko kertoa tästä enemmän?
9. Mitä tarttuvia tauteja tai loisia on esiintynyt toimipisteessä viimeisen kolmen vuoden aikana? Voit valita useita. *korona / streptokokki / enterorokko / tuberkuloosi / märkärupi / tuhkarokko / vesirokko / täit / kihomadot / syyhy / vatsataudit, esim. norovirus / infektiokierre / ei mitään näistä / muu, mikä? (avoin tekstikenttä)*

Siivousjärjestelyt ja siivouksen laadun seuranta

10. Kuka vastaa siivouksesta pääosin? Huom. jos siivouksen vastuu menee tasan useamman vaihtoehdon välillä, valitse muu, mikä. *siivouspalveluntuottaja / päiväkotiapulainen / hoitohenkilökunta / muu, mikä? (avoin tekstikenttä)*
11. Kuinka paljon päivittäiseen siivoukseen käytetään aikaa kokonaisuutena? *<2 h / 2-4 h / yli 4 h, mutta alle 8 h / ≥ 8 h*
12. Osallistuuko kasvatus- ja hoitohenkilökunta siivoukseen? Esim. ruokailutilan pöytien pyyhkiminen, lelujen pesu, lakanoiden vaihto, eritesiivous tai vaipparoskakorien tyhjennys. *kyllä / ei*
- 12.1. Vastasit edelliseen kysymykseen kyllä. / (Jos kysymykseen vastattiin kyllä) Miten kasvatus- ja hoitohenkilökunta osallistuu siivoukseen? Voit valita useita. *ruokailutilan pöytien pyyhkiminen ruokailua ennen / ruokailutilan pöytien ja lattioiden puhdistus ruokailun jälkeen / eritesiivous, lelujen ja toiminnassa käytettävien välineiden pesu / lakanoiden vaihto / vaipparoskakorien tyhjennys, muu, mikä? (avoin vastauskenttä)*
13. Onko toimipisteessä toimintamalli siivouksen järjestämiseen, jos siivouksesta vastaava työntekijä on poissa (esimerkiksi sairastapaukset)? *kyllä / ei*
14. Miten tyytyväisiä olette siivouksen laatuun? erittäin tyytyväisiä / jokseenkin tyytyväisiä / ei kovin tyytyväisiä / ei lainkaan tyytyväisiä
- 14.1. Vastasit edelliseen kysymykseen ei kovin tyytyväisiä tai ei lainkaan tyytyväisiä. / (Jos kysymykseen vastattiin ei kovin tyytyväisiä tai ei lainkaan tyytyväisiä) Mitkä syyt selittävät koettua siivouksen laatua? Voit valita useita. *siivouksen riittämätön mitoitus / henkilökunnan asenne / haastavat siivouskohteet ja niiden runsas määrä, esim. yläpölykohteet, tekstiilipintaiset lattiat / siivousvälineiden riittämätön mitoitus / siivousvälineiden epäkäytännöllinen sijainti / puutteelliset siivousvälineet / henkilökunnan vaihtuvuus / tilojen heikko siivottavuus, esim. tavarain määrä / pintojen huono kunto, esim. kuluneet lattiat / muu, mikä? (avoin tekstikenttä)*

Siivoussuunnitelma

15. Onko toimipisteessä kirjallinen siivoussuunnitelma? kyllä, suunnitelmassa on kuvattu kaikkien tilojen siivous / kyllä, siivoussuunnitelma on laadittu, mutta se vaatisi täydentämistä / ei, meillä ei ole vielä kirjallista siivoussuunnitelmaa
16. Onko siivoussuunnitelmassa huomioitu myös seuraavien siivouskohteiden säännöllinen puhdistus? Valitse ne vaihtoehdot, jotka on huomioitu. *pöytien puhdistus ennen ruokailua / ovien ja kaappien kahvat / siivousvälineita / siivousvälineet / lelut / toiminnassa tarvittavat välineet, kuten liikuntavälineet ja soittimet / sängyt laitoineineen, tikkaineen ja patja-/sänkykaappeineen / huonetekstiilit, kuten verhot, matot ja huonekalut / lasten lokerot / ict-laitteet, esim. kopiokoneet, tietokoneet ja puhelimet / yläpölyt, muut hankalat kohteet / ikkunat / ei mitään näistä*
17. Kuinka usein siivoussuunnitelman päivitystarve tarkastetaan? kerran vuodessa tai useammin / olosuhteiden muuttuessa / ei tarkisteta
18. Missä siivousvälineet pestään? toimipisteessä / päiväkodin toisessa toimipisteessä / pesulassa / taloyhtiön pesutuvassa / siivousvälineet (siivousliinat, mopit yms.) ovat kertakäyttöisiä / muu, mikä? (avoin tekstikenttä)
19. Kuinka siivouksen laatua tarkkaillaan? Voit valita useita. aistinvaraisesti satunnaisesti / aistinvaraisesti säännöllisillä tarkkailukierroksilla / säännöllisesti otettavilla pintapuhtausnäytteillä / siivouksen laatua ei tarkkailla

Käsihygienia

20. Onko toimipisteessä henkilökunnalle suunnattua ohjeistusta käsihygienian ylläpitoon? *kyllä / ei*
21. Missä tilanteissa henkilökunta pesee kädet? Voit valita useita. päiväkotiin tullessa / päiväkodista lähtiessä / ennen ruokailua / ruokailun jälkeen / ennen ruuan jakamista / ruuan jakamisen jälkeen / pöytien pyyhkimisen jälkeen / vaipanvaihdon ja wc-asioinnin jälkeen / sisätiloissa oman ja lapsen nenän niistämisen jälkeen / eritesiivouksen jälkeen / siivoustoimenpiteiden jälkeen / muu, mikä? (avoin tekstikenttä)
22. Missä tilanteissa lapset pesevät kädet? Voit valita useita. päiväkotiin tullessa / päiväkodista lähtiessä / ennen ruokailua / ruokailun jälkeen / wc-asioinnin jälkeen / sisätiloissa käsiin aivastamisen tai yskimisen jälkeen / sisätiloissa nenän niistämisen jälkeen (ei koske tilanteita, joissa aikuinen niistää nenän) / muu, mikä? (avoin tekstikenttä)
23. Mitä seuraavista käytetään käsien kuivaamiseen käsienpesun yhteydessä? Ei koske epidemiatilanteita. Voit valita useita. kankaisia käsipyyhkeitä, esim. froteepyyhkeet / hygieniapyyhkeitä, jotka laitetaan pesuun yhden käyttökerran jälkeen / kankaisia pyyherullia / paperisia käsipyyhkeitä / muu, mikä? (avoin tekstikenttä)

23.1. Vastasit edelliseen kysymykseen kankaisia käsipyyhkeitä. / (Jos kysymykseen vastattiin kankaisia käsipyyhkeitä) Miten usein kankaiset käsipyyhkeet vaihdetaan? *joka päivä / useammin kuin kerran viikossa / kerran viikossa*

23.2. Vastasit edelliseen kysymykseen kankaisia käsipyyhkeitä. / (Jos kysymykseen vastattiin kankaisia käsipyyhkeitä) Missä kankaiset käsipyyhkeet pestään? *toimipaikassa / pesulassa / taloyhtiön pesutuvassa / päiväkodin toisessa toimipisteessä / muu, mikä? (avoin tekstikenttä)*

24. Onko henkilökunnan mahdollista desinfioida käsiään päivän aikana? *kyllä / ei*

Lelujen ja liikuntavälineiden hygienia

25. Ovatko kovat lelut vesipestäviä? *kyllä / ei / en osaa sanoa*

25.1. Vastasit edelliseen kysymykseen kyllä tai en osaa sanoa. / (Jos kysymykseen vastattiin kyllä tai en osaa sanoa) Kuinka usein kovat lelut pestään? *kuukausittain / 2 – 3 kertaa vuodessa / kerran vuodessa / leluja ei pestä / en osaa sanoa*

25.2. Vastasit edelliseen kysymykseen kyllä. / (Jos kysymykseen vastattiin kyllä) Missä kovat lelut pestään? Jos pyykinhuoltotila ja siivousvälinetila on yhteinen, valitse vaihtoehto siivousvälinetila. Voit valita useita. *wc-tilassa / keittiössä / eteisessä / pyykinhuoltotilassa / siivousvälinetilassa / ryhmätilassa tai lepohuoneessa / muu, mikä? (avoin tekstikenttä)*

26. Ovatko suuhun menevät lelut vesipestäviä? *kyllä / ei / en osaa sanoa*

26.1. Vastasit edelliseen kysymykseen kyllä tai en osaa sanoa. / (Jos kysymykseen vastattiin kyllä tai en osaa sanoa) Kuinka usein suuhun menevät lelut pestään? *päivittäin / kerran viikossa tai useammin / kerran kuukaudessa tai useammin / harvemmin kuin kerran kuukaudessa / leluja ei pestä / muu, mikä? (avoin tekstikenttä)*

27. Onko osa leluista pois käytöstä 2 – 4 viikkoa, jolloin niiden bakteeri- ja virusmäärä vähenee? *kyllä / ei*

28. Kuinka usein liikuntavälineet puhdistetaan? aina käytön jälkeen / viikoittain / kuukausittain / harvemmin kuin kuukausittain

29. Jos lelu tai liikuntaväline huomataan rikkoutuneeksi, poistetaanko se käytöstä? Rikkoutuneeksi lasketaan kokonaan tai osittain rikkoutunut, esim. pinnasta irtoillut paloja. *kyllä / ei*

Lasten wc-tilajärjestelyt

30. Onko lasten käytössä pottia? *kyllä / ei*

30.1.Vastasit edelliseen kysymykseen kyllä. / (Jos kysymykseen vastattiin kyllä) Mitä käytetään pottien pesupaikkana? wc-tilan käsienpesuallasta / alapesuun tarkoitettua allasta tai vastaavaa / siivousvälineiden pesipistettä / muu, mikä? (avoin tekstikenttä)

Tekstiilit

31. Käytetäänkö lepäämisessä tai nukkumisessa lakanoita? *kyllä / ei*

31.1.Vastasit edelliseen kysymykseen kyllä. / (Jos kysymykseen vastattiin kyllä) Kuinka usein tyynyliinat vaihdetaan? kerran viikossa / kahden viikon välein / kerran kuukaudessa / harvemmin kuin kerran kuukaudessa / käytössä ei ole tyynyjä

31.2.Vastasit edelliseen kysymykseen kyllä. / (Jos kysymykseen vastattiin kyllä) Kuinka usein alus- ja pussilakanat vaihdetaan sängyissä? *kerran viikossa / kahden viikon välein / kerran kuukaudessa / harvemmin kuin kerran kuukaudessa / käytössä ei ole sänkyjä*

31.3.Vastasit edelliseen kysymykseen kyllä. / (Jos kysymykseen vastattiin kyllä) Kuinka alus- ja pussilakanat vaihdetaan lattialla olevissa patjoissa? *kerran viikossa / kahden viikon välein / kerran kuukaudessa / harvemmin kuin kerran kuukaudessa / käytössä ei ole lattialla olevia patjoja*

31.4.Vastasit edelliseen kysymykseen ei. / (Jos kysymykseen vastattiin ei) Jos lepäämiseen käytetään pyyhittäviä patjoja, kuten jumppamattoja, kuinka ne puhdistetaan? Voit valita useita tapoja. *imuroidaan säännöllisesti / puhdistetaan pesuaineella säännöllisesti / puhdistetaan em. tavalla, mutta puhdistus ei ole säännöllistä / ei puhdisteta / käytössä ei ole pyyhittäviä patjoja*

31.5.Vastasit edelliseen kysymykseen kyllä. / (Jos kysymykseen vastattiin kyllä) Missä lakanat pestään? päiväkodissa / pesulassa / lasten kotona / taloyhtiön pesutuvassa / muu, mikä? (avoin tekstikenttä)

31.5.1.Vastasit edelliseen kysymykseen päiväkodissa. / (Jos kysymykseen vastattiin päiväkodissa) Kuivataanko lakanat koneellisesti? *kyllä / ei*

Perehdytys ja varautuminen epidemioihin

32. Missä yhteydessä henkilöstö perehdytetään siivous- ja hygieniaoohjeisiin? Henkilöstöllä tarkoitetaan kasvatus- ja hoitohenkilökuntaa sekä siivoushenkilöstöä. Voit valita useita. *säännöllisesti, esim. kerran vuodessa / ohjeiden päivittyessä / uuden työntekijän aloittaessa / ei perehdytetä*

33. Onko toimipisteessä ohjeet, kuinka toimitaan erilaisissa epidemiatilanteissa? *kyllä / ei*

34. Onko kaupungin epidemiologisen toiminnan yhteystiedot helposti löydettävissä? *kyllä / ei*

Liite 2. Päivähoitotilojen hygienia- ja siivouskäytännöt – valvontaprojektin 2021 – 2022 havaintolomakkeen kysymykset

Tarkastajan lomake

1. Tarkastuskäynnin ajankohta: *(päivämääräkenttä)*
2. Yrityksen nimi: *(avoin tekstikenttä)*
3. Y-tunnus: *(avoin tekstikenttä)*
4. Toimipisteen nimi: *(avoin tekstikenttä)*
5. Toimipisteen osoite: *(avoin tekstikenttä)*
6. Toimipisteessä kirjoilla olevien lasten lukumäärä kyselyn ajankohtana (ei siis tilapaikkojen määrä): *(avoin tekstikenttä)*

Siivous

7. Mikä on siivouksesta pääosin vastaava taho? Huom. jos siivouksen vastuu menee tasan useamman vaihtoehdon välillä, valitse muu, mikä. *siivouspalveluntuottaja / päiväkotiapulainen / hoitohenkilökunta / muu, mikä? (avoin tekstikenttä)*
8. Toimipisteen tyytyväisyys siivouksen laatuun: *erittäin tyytyväisiä / jokseenkin tyytyväisiä / ei kovin tyytyväisiä / ei lainkaan tyytyväisiä*
  - 8.1. Vastasit edelliseen kysymykseen ei kovin tyytyväisiä tai ei lainkaan tyytyväisiä. Mitkä syyt selittävät koettua siivouksen laatua? Voit valita useita. *siivouksen riittämätön mitoitus / pintojen huono kunto, esim. lattiat / henkilökunnan asenne / haastavien siivouskohteiden runsas määrä, esim. yläpölykohteet, tekstiilipintaist*

lattiat / siivousvälineiden riittämätön mitoitus / siivousvälineiden epäkäytännöllinen sijainti / puutteelliset siivousvälineet / henkilökunnan vaihtuvuus / tilojen heikko siivottavuus, esim. tavaran määrä / muu, mikä? (avoin tekstikenttä)

9. Onko lapsilla tai henkilökunnalla esiintynyt viimeisen viiden vuoden aikana sairastumisia tai loistartuntoja siinä määrin, että siitä on noussut huoli? *kyllä / ei*
  - 9.1. Vastasit edelliseen kysymykseen kyllä. Miksi huoli on noussut? Kuvaile onko esim. ollut pitkää sairastelukierrettä, paljon sairastuneita jne.
10. Ovatko pinnat aistinvaraisesti arvioituna puhtaita (esim. ei pölyä tai tahroja)? *kyllä / muu, mikä? (avoin tekstikenttä)*
11. Ovatko pinnat pintamateriaaleiltaan helposti puhtaana pidettävät? Huomiota kiinnitetään esimerkiksi pintojen kuluneisuuteen ja käytettyihin materiaaleihin. *kyllä / muu, mikä? (avoin tekstikenttä)*
12. Onko tavaran määrä ja/tai kalusteiden sijoittelu kunnossa tilojen siivouksen näkökulmasta? *kyllä / muu, mikä? (avoin tekstikenttä)*
13. Ovatko siivousvälineet riittävät? Siivousvälineillä tulee mahtua säilyttämään asianmukaisesti siivousvälineet, aineet ja koneet. *kyllä / muu, mikä? (avoin tekstikenttä)*
14. Säilytetäänkö tavarat hyllyillä, eikä lattiatasolla tai pinnoilla (esim. kaappien päällä)? *kyllä / muu, mikä? (avoin tekstikenttä)*
15. Onko siivousvälineiden ja siivousvälineiden hygienia ja järjestys kunnossa? Huomiota kiinnitetään esimerkiksi siivousvälineiden sisäilman aistinvaraiseen arviointiin (tunkkaisuus, viemärinhaju), tilan puhtaanapitoon, pintojen kuntoon, siivousliinojen kuivausmahdollisuuteen ja tavaroiden säilytykseen (esim. määrään ja säilytykseen hyllyillä, ei lattialla). *kyllä / muu, mikä? (avoin tekstikenttä)*
16. Onko eritteiden siivousta varten varatut siivousvälineet ja -aineet sekä niihin liittyvä kirjallinen ohjeistus hoitohenkilökunnan helposti löydettävissä? *kyllä / muu, mikä? (avoin tekstikenttä)*

Tekstiili- ja vuodevaatehygienia

17. Onko vuodevaatteiden säilytyksessä huomioitu ristikontaminaatoriski? *kyllä / toimipisteessä ei käytetä vuodevaatteita / muu, mikä? (avoin tekstikenttä)*
18. Onko patjojen säilytyksessä huomioitu ristikontaminaatoriski? *kyllä / toimipisteessä ei käytetä patjoja / muu, mikä? (avoin tekstikenttä)*
19. Onko sängyt ja patjat nimikoitu? *kyllä / muu, mikä? (avoin tekstikenttä)*
20. Jos toimipisteessä pestään tekstiilejä (esim. lakanat, kankaiset käsipyyhkeet), eikä ole koneellista kuivausta, mitä kuivaustilana käytetään? Jos pyykinhuoltotila ja

siivousvälinetila on yhteinen, valitse siivousvälinetila. Voit valita useita.
*pyykinhuoltotilassa / siivousvälinetilassa / ryhmätalassa tai lepohuoneessa / eteisessä /
toimipisteessä ei pestä tekstiilejä / muu, mikä?*

21. Tapahtuuko pyykkien kuivaus toiminnan aikana? *kyllä / ei / toimipaikassa ei pestä
pyykkiä*
22. Onko puhtaiden ja likaisten pyykkien säilytyksessä huomioitu ristikontaminaatoriski?
kyllä / muu, mikä? (avoin tekstikenttä)

Käsihygienia

23. Onko ryhmätiloissa tai niiden välittömässä läheisyydessä käsienpesupiste? WC:n
vesipisteitä ei huomioida. *kyllä / muu, mikä? (avoin tekstikenttä)*
24. Missä lapset ruokailevat? Voit valita useita. *erillisessä ruokailutilassa / ryhmätalassa /
muu, mikä? (avoin tekstikenttä)*
25. Missä lasten kädet pestään ennen ruokailua? Voit valita useita. *erillisessä ruokailutilassa
tai sen välittömässä läheisyydessä / ryhmätalassa / wc-tilassa / eteisessä / muu, mikä?
(avoin tekstikenttä)*
26. Onko kaikilla käsienpesupisteillä nestemäinen saippua-annostelija ja hygieeninen
käsienkuihausmahdollisuus? Huom. jos käytössä on paperisia käsipyyhkeitä, ne tulee
säilyttää suojattuna. *kyllä / muu, mikä? (avoin tekstikenttä)*
27. Onko siivousvälinetilassa asianmukaisesti varusteltu käsienpesupiste? *kyllä / muu,
mikä? (avoin tekstikenttä)*

Wc-tilojen hygienia

28. Säilytetäänkö wc-tiloissa ylimääräisiä tavaroita, kuten lasten leluja tai juomalaseja? *ei /
muu, mikä? (avoin tekstikenttä)*
29. Onko lasten wc-tilaan varattu riittävästi säilytystilaa potille (esim. hyllyt)? *kyllä /
toimipisteessä ei käytetä pottia / muu, mikä? (avoin tekstikenttä)*
30. Onko wc-tilassa riittävästi tilaa vaipan vaihtoa varten? *kyllä / toimipisteessä ei käytetä
vaippoja / muu, mikä? (avoin tekstikenttä)*
31. Onko lasten wc-tiloissa alapesupaikat? *kyllä / toimipisteessä ei ole vaippaikäisiä tai
pottaa käyttäviä lapsia / muu, mikä? (avoin tekstikenttä)*

Kuvailulehti

Tekijä	Paula Huttunen ja Tiina Rastas
Nimike	Päivähoitotilojen hygieni- ja siivouskäytännöt Helsingissä -valvontaprojekti 2021–2022
Sarjan nimike	Helsingin kaupungin kaupunkiympäristön julkaisuja
Sarjanumero	2023:14
Julkaisuaika	3/2023
Sivuja	28
Liitteitä	2
ISBN	978-952-386-258-6
ISSN	2489-4230 (verkkojulkaisu)
Kieli, koko teos	Suomi
Kieli, yhteenveto	Suomi, ruotsi, englanti

Tiivistelmä:

Helsingin kaupungin ympäristöpalvelut toteutti vuosina 2021–2022 Päivähoitotilojen hygieni- ja siivouskäytännöt Helsingissä -valvontaprojektin. Projektin tavoitteena oli saada tietoa päivähoitotilojen hygieenisistä järjestelyistä, kartoittaa keskeisimpiä hygieniaan liittyviä riskejä sekä tukea toiminnanharjoittajia omavalvonnan kehittämisessä.

Projekti toteutettiin kahdessa osassa siten, että syksyllä 2021 toteutettiin Helsingin päivähoitotiloille kysely, jonka jälkeen aloitettiin projektiin liittyvät tarkastukset. Projektin kyselyyn saatiin vastauksia 259 päiväkodista ja 22 ryhmäperhepäiväkodista (yhteensä 281). Projektiin liittyvät tarkastukset tehtiin Helsingin kaupungin ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelman mukaisten tarkastusten yhteydessä (10/2021–5/2022). Jokaisella tarkastuksella täytettiin projektia varten laadittu havaintolomake. Tarkastukset tekivät Helsingin kaupungin ympäristöpalveluissa päivähoitotiloja tarkastavat ympäristötarkastajat. Projektissa huomioituja havaintolomakkeita oli 57 päivähoitotilasta.

Projektin tulosten perusteella lähes jokaisessa päivähoitotilassa oli kirjallinen siivoussuunnitelma, toimintamalli siivouksen järjestämiseen, jos siivouksesta vastaava työntekijä oli poissa, sekä ohjeistukset epidemiatilanteisiin. Kehitettävää omavalvonnan osalta on, että varmistetaan siivousvastuut, ja että siivousohjeet ovat kattavia ja niitä noudatetaan. Hyvän siivoustason saavuttaminen vaatii myös säännöllistä siivouksen laadun seurantaa, joka ei juurikaan vielä ollut päivähoitotiloissa yleistä. Siivouksen ja hygieniatason toteutuksessa havaittiin puutteita erityisesti lelujen ja muiden toiminnassa tarvittavien välineiden säännöllisessä puhdistuksessa sekä patjojen ja vuodevaatteiden hygieniassa. Ristikontaminaatoriski todettiin kohonneeksi varsinkin lattialla käytettävien patjojen ja niiden vuodevaatteiden säilytyksessä.

Tuloksissa nousi positiivisena asiana esille käsihygienian huomioiminen, sillä lähes kaikilla päivähoitotiloilla oli ohjeistusta henkilökunnan ja lasten käsienspesuun. Lisäksi käsienspesuun oli siirrytty käyttämään lähes yksinomaan kertakäyttöisiä käsipyyhkeitä/-papereita. Projektin tulosten perusteella on kuitenkin tarpeen varmistaa, että päivähoitotiloissa on riittävästi nestesaippualla ja hygieenisellä käsienspesuun varustettuja käsienspesupisteitä eri tiloissa. Lasten käytössä olevissa tiloissa käsienspesupisteiden tulisi olla helposti lasten käytettävissä.

Yhtenä keskeisimpänä riskinä tartuntatautien ja loisten leviämisen ehkäisyssä todettiin siivous- ja pyykinhuoltotilojen riittävyys ja niiden varustelut. Siivousvälineet olivat usein ahtaita ja toimintoihin, kuten tekstiilihuoltoon, liittyi ristikontaminaatoriskejä. Tilojen riittävään mitoitukseen ja varustelutasoon voidaan parhaiten vaikuttaa tilojen suunnittelussa. Lisäksi siivouksen osalta huolestuttavaa oli, että yli puolessa tarkastetuista päivähoitotiloista puuttuivat kirjalliset ohjeet eriesiivoukseen ja/tai eriesiivousvälineet.

Wc-hygienian keskeisenä riskinä projektissa nousi esille erillisten pesupaikkojen puute pienten lasten ja pottien pesua varten. Tarkastuksilla havaittiin myös, että wc-tilat olivat ahtaita eikä niissä ollut aina riittävästi säilytystilaa. Lisäksi niissä säilytettiin usein ylimääräisiä, wc-tiloihin kuulumattomia tavaroita.

Projektin keskeisimmät tulokset huomioidaan Helsingin terveydensuojeluvälivälityksessä. Projektin keskeisimpien tulosten ja pohdinnan perusteella päivähoitotiloille laadittiin julkaisussa yleiset toimenpide-ehdotukset, joiden noudattaminen on lähtökohta päiväkotien hygieenisten olosuhteiden ylläpitämiseksi.

Presentationsblad

Författare	Paula Huttunen ja Tiina Rastas
Titel	Tillsynsprojektet Hygien- och städpraxis för daghemslokaler i Helsingfors 2021–2022
Seriebeteckning	Helsingfors stads stadsmiljösektors publikationer
Serienummer	2023:14
Publikationsdatum	3/2023
Sidantal	28
Bilagor	2
ISBN	978-952-386-258-6
ISSN	2489-4230 (webbpublikation)
Språk, hela verket	Finska
Språk, sammanfattning	Finska, svenska, engelska

Sammanfattning:

Helsingfors stads miljötjänster genomförde 2021–2022 tillsynsprojektet Hygien- och städpraxis för daghemslokaler i Helsingfors. Projektets målsättningar var att få information om daghemslokalernas hygieniska arrangemang, kartlägga de viktigaste riskerna kring hygien samt stödja verksamhetsutövarna vid utvecklingen av egenkontroll.

Projektet genomfördes i två delar så att man hösten 2021 gjorde en enkät för Helsingfors daghemslokaler varefter man inledde kontrollerna kring projektet. Svar på projektet inkom från 259 daghem och 22 gruppfamiljedaghem (sammanlagt 281). Kontrollerna kring projektet gjordes i samband med kontrollerna i enlighet med Helsingfors stads tillsynsplan för miljöhälsovård (10/2021–5/2022). Vid varje kontroll fyllde man i en observationsblankett som utarbetats för projektet. Tillsynerna utfördes av miljöinspektörer som kontrollerar daghemslokaler inom Helsingfors stads miljötjänster. Antalet observationsblanketter från daghemslokaler som beaktades var 57.

Utifrån projektresultaten hade nästan alla daghemslokaler en skriftlig städplan, en verksamhetsmodell för att ordna städningen, om den anställda som svarar för städningen är borta, samt anvisningar för epidemier. Inom egenkontrollen bör man utveckla att städansvaren säkerställs och att städanvisningarna är omfattande och efterföljs. För att nå en god städning krävs även kontinuerlig uppföljning av städningens kvalitet, vilket ännu inte var vanligt i daghemslokalerna. Vid genomförandet av städningen och hygieninivån observerades brister särskilt vid den regelbundna rengöringen av leksaker och andra hjälpmedel som behövs inom verksamheten samt madrassernas och sängklädernas hygien. Risken för korskontamination var förhöjd särskilt vid förvaringen av madrasser som används på golvet och deras sängkläder.

En positiv sak bland resultaten var beaktandet av handhygien, för nästan alla daghemslokaler hade anvisningar för handtvätt för personalen och barnen. Dessutom hade man övergått till att använda nästan enbart engångshanddukar/papper. Utifrån projektresultaten är det ändå nödvändigt att säkerställa att det finns tillräckligt många handtvättspunkter med flytande tvål och hygienisk handtorkning i olika rum. I lokaler som används av barn ska handtvättspunkterna enkelt kunna användas av barn.

Man konstaterade att ett tillräckligt antal städ- och klädvårdsutrymmen och deras utrustning är en av de främsta riskerna vid förebyggandet av spridning av smittsamma sjukdomar och parasiter. Utrymmena för städustrustning var ofta trånga och funktioner såsom textilvård förknippades med risk för korskontamination. Tillräcklig dimensionering av utrymmena och deras utrustningsnivå kan bäst påverkas genom planering av utrymmena. Därtill var det oroande att över hälften av de kontrollerade daghemslokalerna saknade skriftliga anvisningar om städning av sekret eller städustrustning för ändamålet.

Som en central risk inom projektet kring toalett-hygien framkom avsaknaden av separata tvättpunkter för små barn och pottor. Vid kontrollerna konstaterades också att toaletterna var trånga och att det inte fanns tillräckligt med förvaringsutrymme i dem. Dessutom förvarade man ofta överflödigt utrustning i dem som inte hör dit.

Man tar hänsyn till projektets främsta resultat inom Helsingfors hälsoskyddstillsyn. Utifrån projektets viktigaste resultat och reflektioner utarbetades i publikationen allmänna åtgärdsförslag för dagvården som utgör utgångspunkten för att upprätthålla daghemmens hygieniska förhållanden.

Description

Authors	Paula Huttunen ja Tiina Rastas
Title:	Hygiene and cleaning practices in day-care facilities in Helsinki – a control project 2021–2022
Series title	City of Helsinki Urban Environment Publications
Series number	2023:14
Time of publication	3/2023
Pages	28
Attachments	2
ISBN	978-952-386-258-6
ISSN	2489-4230 (web version)
Language, entire work	Finnish
Language, summary	Finnish, Swedish, English

Summary:

In 2021-2022, City of Helsinki Environmental Services carried out a monitoring project of hygiene and cleaning practices in day-care facilities in Helsinki. The aim of the project was to gain information on the hygiene arrangements in day-care facilities, to identify the main hygiene-related risks and to support operators in developing in-house control.

The project was implemented in two parts, with a survey of day-care facilities in Helsinki in autumn 2021, followed by the start of project inspections. The project received responses from 259 day-care centres and 22 group family day-care centres (281 in total). The inspections related to the project were carried out in the context of the City of Helsinki Environmental Health Care Control Plan (10/2021-5/2022). At each inspection, a project-specific observation form was filled in. The inspections were carried out by environmental inspectors inspecting day-care facilities as part of the City of Helsinki's environmental services. There were 57 observation forms from day-care facilities included in the project.

The results of the project showed that almost every day-care centre had a written cleaning plan, a procedure for organising cleaning in case the person responsible for cleaning was absent, and instructions for dealing with epidemic situations. In terms of in-house control, there is room for improvement in ensuring that cleaning responsibilities are assigned and that cleaning guidelines are comprehensive and followed. Achieving a good level of cleaning also requires regular monitoring of the quality of cleaning, which was not yet widespread in the day-care facilities. Shortcomings were found in the implementation of cleaning and hygiene standards, in particular in the regular cleaning of toys and other equipment needed for activities, and in the hygiene of mattresses and bed linen. The risk of cross-contamination was found to be elevated, especially in the storage of mattresses and their bedding used on the floor.

A positive aspect of the results was the attention to hand hygiene, as almost all day-care facilities had instructions for staff and children to wash their hands. In addition, there had been a shift towards using almost exclusively disposable hand-towels/paper for drying hands. However, based on the results of the project, there is a need to ensure that day-care facilities have sufficient hand-washing stations equipped with liquid soap and hygienic hand-washing facilities in their different areas. In areas used by children washing stations should be easily accessible to the children.

One of the main risks identified in preventing the spread of infectious diseases and parasites is the adequacy of cleaning and laundry facilities and their equipment. Cleaning equipment rooms were often cramped, and activities such as the washing of textiles gave rise to risks of cross-contamination. The best way to ensure that the facilities are adequately sized and equipped is to design them as such. Another concern regarding cleaning was that more than half of the day-care facilities inspected lacked written instructions for special cleaning and/or special cleaning equipment.

The lack of separate washing facilities for small children and their potties was identified as a key risk to toilet hygiene. The inspections also found the toilets were cramped and did not always have enough storage space. In addition, they were often used to store extra items that did not belong in toilets.

The main results of the project will be taken into account in Helsinki's health protection control. Based on the main findings and reflections of the project, the publication sets out general recommendations for action to be taken in day-care facilities, which can be used as a starting point for maintaining hygienic conditions in them.

Helsinki

Kaupunkiympäristön toimiala huolehtii Helsingin kaupunkiympäristön suunnittelusta, rakentamisesta ja ylläpidosta, rakennusvalvonnasta sekä ympäristöön liittyvistä palveluista.